

**SİVAS İLİ MERKEZ İLÇEDE HAYVANSAL ÜRETİM YAPAN
İŞLETMELERİN MEVCUT DURUMU VE KREDİ
KULLANIMININ BELİRLENMESİ**

GÖKSAL ÇIKILI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜVEYDA YÜZBAŞIOĞLU**

2019

HER HAKKI SAKLIDIR

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİVAS İLİ MERKEZ İLÇEDE HAYVANSAL ÜRETİM YAPAN
İŞLETMELERİN MEVCUT DURUMU VE KREDİ KULLANIMININ
BELİRLENMESİ

GÖKSAL ÇIKILI

TOKAT
Temmuz, 2019

Her hakkı saklıdır

Göksal ÇIKILI tarafından hazırlanan “Sivas İli Merkez İlçede Hayvansal Üretim Yapan İşletmelerin Mevcut Durumu ve Kredi Kullanımının Belirlenmesi” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 12.07.2019 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Rüveyda YÜZBAŞIOĞLU

Üye

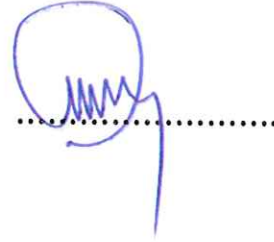
Prof. Dr. Vedat DAĞDEMİR

Erzurum Atatürk Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Halil KIZILASLAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Çetin ÇEKİCİ
Fen Bilimleri Enstitü Müdürü

01.08.2019

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde her hangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığı beyan ederim.

GÖKSAL ÇIKILI

12/07/2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİVAS İLİ MERKEZ İLÇEDE HAYVANSAL ÜRETİM YAPAN İŞLETMELERİN MEVCUT DURUMU VE KREDİ KULLANIMININ BELİRLENMESİ

GÖKSAL ÇIKILI

**TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI**

TEZ DANIŞMANI : DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜVEYDA YÜZBAŞIOĞLU

Bu çalışmada Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan işletmelerin mevcut durumları ile kredi kullanımı ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan veriler Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan 92 işletmeden, anket yoluyla derlenmiştir. Araştırma bölgesindeki işletmelerin; sosyo- ekonomik özellikleri, mevcut varlıkları, üretici örgütlerine üyelik durumları ve destekleme politikaları, hayvansal masraf kalemleri ve hayvancılık ile ilgili genel bilgileri, finansman durumları incelenmiştir. Üreticilerin %78.26'sının üretici örgütlerine üye oldukları belirlenmiştir. Üreticiler üye olmama nedeninin %45.00 ile üretici örgütlerinin faydalı olmamasından kaynaklandığı belirlenmiştir. İşletmelerin masraf kalemleri içinde yem giderlerinin öncelikli sırada yer aldığı belirlenmiştir. Üreticilerin hayvancılık faaliyetini sürdürebilmesi ve geliştirebilmesi için örgütlere üyeliklerin artması, kazançlarını faaliyetlerine ayırma konusunda bilinçlenmelerinin yanında devletin hayvancılık alanında sağlayacağı destekler ile üretimin devam ettirilebileceği söylenebilir.

2019, 53 SAFYA

ANAHTAR KELİMELER: Hayvancılık, Üretici, Yapısal Özelliği, Tarımsal Kredi, Sivas

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

DETERMINATION OF CURRENT SITUATION AND CREDIT USE OF ANIMAL PRODUCTION FACILITIES IN CENTRAL DISTRICT OF SIVAS

GÖKSAL ÇIKILI

**TOKAT GAZİOSMANPAŞA UNIVERSITY
GRADUCE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF AGRICULTURAL ECONOMICS**

THESIS ADVISOR: ASST. PROF. RÜVEYDA YÜZBAŞIOĞLU

In this study, the current situation of the enterprises that make animal production in Sivas central district and their credit usage are discussed. The data used in the study were collected from 92 enterprises engaged in animal production with the survey method in the central district of Sivas. Socio-economic characteristics, current assets, membership status of producer organizations and support policies, general information on animal expenditure items and animal husbandry and their financing status of enterprises in the research region were examined. It has been determined that 78.26% of producers are members of producer organizations. It has been determined that the reason for the non-membership of the producers is 45,00% due to the fact that producers, producer organizations are not beneficial. It has been determined that feed expenses take priority in the cost items of the enterprises. It can be said that the production can be continued with the support provided by the state in the field of animal husbandry in addition to the increase in memberships to the organizations in order to continue and improve the animal husbandry activity of the producers, as well as their awareness of allocating their earnings to their activities.

2019, 53 PAGE

KEY WORDS: Animal Husbandry, Producer, Characteristics, Agricultural Credit, Sivas

ÖNSÖZ

Sürdürülebilir kalkınma sürecinde tarım, hayvancılık ve hayvansal üretim sektörü, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerinde büyük önem taşımakta ve uluslararası rekabette de ülkelere büyük katkılar ve avantajlar sağlamaktadır. Tarımsal potansiyelin oldukça yüksek olduğu Türkiye’de tarım maalesef hak ettiği konumda değildir. Tarıma yönelik radikal adımların atılması ve uygulanabilir planlar hazırlanması Türkiye’de tarım sektörünün gelişmesine katkı sağlayacaktır. Tarımsal işletmelerin mevcut durumlarının bilinebilir olması ise uygulanacak planların temelini oluşturacaktır. Yüksek lisans çalışmalarım süresince bilgi, tecrübe ve emeğini benimle paylaşan, yoğun tempolarına rağmen ilgi ve desteklerini benden esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Rüveyda YÜZBAŞIOĞLU’na, ayrıca çalışmalarımın bitmesini sabırla bekleyen başta eşim Habibe ÇIKILI, kızım Zeynep Ela ve oğlum İsmail’e ve değerli jüri üyelerime teşekkürlerimi arz ederim.

GÖKSAL ÇIKILI

Temmuz- 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Kapsamı	2
2. KAYNAK ÖZETLERİ	4
3. MATERYAL ve YÖNTEM	18
3.1. Materyal	18
3.2. Yöntem	18
3.2.1. Ana kitlenin belirlenmesi	18
3.2.2. Örnek hacminin belirlenmesi	18
3.2.3. Anket hazırlama aşaması	19
3.2.4. Verilerin analizi	19
4. BULGULAR ve TARTIŞMA	20
4.1. Üreticinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	20
4.2. İşletmenin Mevcut Varlıkları.....	25
4.2.1. İşletmenin arazi varlığı.....	25
4.2.2. İşletmenin işgücü varlık durumları	26
4.2.3 İşletmelerin alet-ekipman varlık durumu	27
4.2.4. İşletmelerin bina varlık durumu.....	27
4.3. İşletmelerin Tarımsal Destekleme Politikalarıyla İlgili Bilgi Durumu	28
4.4. Hayvancılık İşletmesi İle İlgili Genel Bilgiler	30
4.4.1. İşletmelerin hayvan varlık durumu	30
4.4.2. İşletmecinin hayvancılık işletmesi ile ilgili bilgi durumu	31
4.5. İşletmenin Finansman Durumu İle İlgili Bilgiler.....	38
4.6. İşletmecinin Bilinç Düzeyi ve Başlıca Sorunları.....	40
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	46

6. KAYNAKLAR	51
7. ÖZGEÇMİŞ	53

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1. Türkiye’deki bazı yıllara ait büyük ve küçükbaş hayvan sayıları.....	2
Çizelge 4.1. İşletme sahiplerinin cinsiyet durumu	20
Çizelge 4.2. İşletme sahiplerinin medeni durumu	20
Çizelge 4.3. İşletme sahiplerinin ortalama yaş , ailesinde yaşayan ortalama birey sayısı ve üreticilik deneyimi	21
Çizelge 4.4. İşletme sahiplerinin eğitim durumu	22
Çizelge 4.5. İşletme sahiplerinin sosyal güvence durumu	22
Çizelge 4.6. İşletme sahiplerinin tarım dışı faaliyette bulunma durumları ve tarım dışı faaliyetleri	23
Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin ortalama gelir dağılımları (Bin TL)	23
Çizelge 4.8. İşletme sahiplerinin üretici örgütlerine üyelik durumları.....	25
Çizelge 4.9. İşletme sahiplerinin arazi durumu ve arazinin üretim deseni	26
Çizelge 4.10. İşletmenin işgücü varlık durumu (Kişi)	26
Çizelge 4.11. İşletmenin alet-ekipman durumu	27
Çizelge 4.12. İşletmenin bina varlık durumu ve bina masrafları	28
Çizelge 4.13. İşletme sahiplerinin destekleme ödemesinden faydalanma durumları....	29
Çizelge 4.14. Hayvancılık desteklerini öğrenme durumu	29
Çizelge 4.15. İşletmecilerin devlet desteklemelerinin nasıl olması gerektiği	30
Çizelge 4.16. İşletmenin hayvan varlığı, hayvan varlığı değeri ve irat hayvanların türlerine göre dağılımı	31
Çizelge 4.17. İşletmelerin hayvancılık faaliyeti yapma süresi ve hayvancılık yapma nedeni durumu.....	32
Çizelge 4.18. İşletmelerin harcama kalemlerinin öncelik sıralaması	33
Çizelge 4.19. İşletmelerdeki hayvancılık faaliyet çeşitleri	34
Çizelge 4.20. Süt üretimi yapan işletmelerin ortalama sağılan hayvan sayısı ve ortalama hayvan başı süt verimi	34
Çizelge 4.21. İşletmelerdeki süt sağımı yapılma şekli	35
Çizelge 4.22. İşletmelerde üretilen sütün değerlendirme şekli	35
Çizelge 4.23. Hayvanların otlak alanları ve ahırda bulunma süreleri	36

Çizelge 4.24. İşletme bölgesindeki mera alanlarının yeterlilik durumu	36
Çizelge 4.25. İşletmelerin kaba yem ihtiyacını karşılama durumu	36
Çizelge 4.26. İşletmelerin kaba yem tercih sıralaması	37
Çizelge 4.27. İşletmelerin suni yem kullanım durumları	37
Çizelge 4.28. İşletmelerin pazarlama yer durumu	38
Çizelge 4.29. İşletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılama durumu	38
Çizelge 4.30. İşletmelerin yabancı kaynak tercih sıralaması	39
Çizelge 4.31. İşletmelerin kredi kullanma durumu	39
Çizelge 4.32. İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerinin vade durumu ve çalışılan banka sayısı ortalama durumu	40
Çizelge 4.33. İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerini değerlendirme durumu	40
Çizelge 4.34. İşletmecilerin üretici örgütlerine üyelik durumu, yönetim organlarında görev alma ve tarımla ilgili bir toplantıya katılma durumu	42
Çizelge 4.35. İşletmecilerinin ahır ve ağıl temizliğini düzenli yapma durumu	42
Çizelge 4.36. İşletmecilerin üretimle ilgili kayıt tutma durumu ve kayıt yöntemi.....	42
Çizelge 4.37. İşletmecilerin tarımdan kazanmış oldukları geliri tarıma yatırım olarak ayırma durumu	43
Çizelge 4.38. İşletmecilerin devletin destekleme ödemelerini öğrenme durumu	43
Çizelge 4.39. İşletmecilerin ailesini geçindirecek kadar sabit geliri olması halinde çiftçilikle uğraşma durumu	44
Çizelge 4.40. Tarım ve Orman Bakanlığı İl-İlçe Müdürlüklerinde teknik elemanların yeterlilik durumu ve işletmecilerin faydalanma durumu	44
Çizelge 4.41. İşletmecilerin çiftçiliği baba mesleği olarak yapma durumu	44
Çizelge 4.42. İşletmecilerin tarımda çocukları için bir gelecek görme durumu	45
Çizelge 4.43. İşletme sahiplerinin önemli gördüğü üretim ile ilgili problemleri ve çözüm önerileri	45

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BMD	Batı Marmara Bölgesi
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DGD	Doğrudan Gelir Desteği
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KAB	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TRA	Kuzeydoğu Anadolu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
%PSE	Yüzde Üretici Destek Değeri

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Sürdürülebilir kalkınma sürecinde tarım, hayvancılık ve hayvansal üretim sektörü, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerinde büyük önem taşımakta ve uluslararası rekabette de ülkelere büyük katkılar ve avantajlar sağlamaktadır (Çallı, 2016).

Tarımsal potansiyelin oldukça yüksek olduğu Türkiye’de tarım maalesef hak ettiği konumda değildir. Tarıma yönelik radikal adımların atılması ve uygulanabilir planlar hazırlanması Türkiye’de tarım sektörünün gelişmesine katkı sağlayacaktır. Tarımsal işletmelerin mevcut durumlarının bilinebilir olması ise uygulanacak planların temelini oluşturacaktır. Hükümetler tarafından tarım alanında destekler uygulanmış ancak tarımda istenen seviyeye gelinebilmiştir. Hedefe ulaşamamasın temel faktörlerinden birisi de tarımsal işletmelerin mevcut yapılarının ortaya konulmadan desteklerden yararlandırılması olmuştur. Bundan dolayıdır ki etrafımızda hibe kapsamında kurulan ancak üretim aşamasına geçmeyen onlarca atıl durumda işletme bulunmaktadır. 2016 yılı ve sonrasında uygulanan genç çiftçi projeleri ve 2018 yılında uygulamaya konulan 250 000 baş gebe düve hayvan projesinde destekten yararlanmak isteyenlere daha gerçekçi ve sağlıklı şartlar konulmuştur. Örneğin 250 000 baş gebe düve projesinde başvuru şartlarında 02.04.2018 öncesi büyükbaş süt hayvancılığı yapıyor olmak, 15 baş ve üstü kapasiteli bir ahıra sahip olmak, ahırın bulunduğu yerde ikamet ediyor olmak gibi. Bu nedenle tarımsal işletmelerin mevcut durumlarının bilinmesi desteklerin amacına ulaşmasında ve ekonomiye katkısında stratejik bir öneme sahiptir.

Türkiye’de türlere bağlı olarak hayvan varlığı açısından en yüksek rakamlara 1960-1980 yılları arasında ulaşılmıştır. Ancak 1980 yılından sonra gerek büyükbaş gerekse küçükbaş hayvancılık sektöründe önemli azalmalar yaşanmıştır. Bu durumun nedeni 24 Ocak 1980 tarihinde ekonomik istikrar tedbirleri çerçevesinde hayvancılık sektörü ve hayvansal ürünlerin destek kapsamından çıkarılmış olmasıdır. 2009 yılına gelindiğinde ise küçükbaş hayvanlarda koyun varlığında %41 keçi varlığında %74 oranında azalma meydana gelmiştir. 2009 yılından itibaren uygulanan destekler ile sektör toparlanma eğilimine girmiştir.

Çizelge 1.1. Türkiye’deki bazı yıllara ait büyük ve küçükbaş hayvan sayıları

Yıllar	Büyükbaş Hayvan Sayısı (000 Baş)	% Değişim	Küçükbaş Hayvan Sayısı (000 Baş)	% Değişim
1991	12 339	-	51 197	-
2000	10 907	-11.60	35 693	-30.28
2015	14 128	29.53	41 924	17.46
2016	14 222	0.67	41 329	-1.42
2017	16 105	13.24	44 312	7.22

Kaynak; TÜİK 2018

Çizelge 1.1.’de görüldüğü üzere 1991-2000 yılları arasında Türkiye’de hayvancılık sektörü gerileme yaşarken 2000-2015 yılları arasında ilerleme kaydetmiştir. Türkiye’de 2000 yılından sonra uygulanan hayvancılık destekleme politikalarının hayvan sayılarında bir artış kaydettiği yadsınamaz bir, son 17 yıllık bir dönemde büyükbaş hayvan sayısı % 47.66’lık bir artış göstermiştir, gerçektir. Ayrıca sektörün desteklenmesiyle amaç yalnızca hayvan sayısının artırılması değil, işletmelerin uzmanlaşarak modern bir yapıda faaliyet göstermeleri de amaçlanmaktadır.

Bu anlamda tarımsal işletmelerin mevcut durumlarının saptanması, işletmelerinin kredi durumlarının bilinmesi ve işletmelerin bilinç düzeylerinin belirlenmesi sektörün gelecekteki durumu için gerekli tedbirlerin alınması açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Sivas ilinde hayvansal üretim yapan işletmelerin mevcut durumlarını, işletmelerinin finansman kaynaklarını ve üreticilerin bilinç düzeyini belirlemektir.

Bu temel amaçlar doğrultusunda, işletmelerin devamlılığının sürdürebilmesindeki gerekli olan finansman ihtiyacının karşılama şeklini ortaya koymak çalışmanın alt amacını oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma ana hatlarıyla 5 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, giriş başlığı altında konunun önemi ve amacına değinilmiştir.

İkinci bölümde, konula ilgili yapılmış daha önceki çalışmalar ana hatlarıyla verilmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmada kullanılan verilerin temin yerleri bu bölümde materyal başlığı altında yer almaktadır. Araştırma bölgesinin seçimi, araştırmada verilerin toplanması için yapılan anket hazırlığı ve toplanan verilerin incelenmesinde kullanılan analizler yöntem başlığı altında verilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırma alanında incelenen işletmeler ile ilgili bulgular çizelgeler halinde verilmiştir.

Beşinci bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan genel bir değerlendirme yapılarak, araştırmanın amaçları doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Akpınar ark. (2011), “ Doğu Anadolu Bölgesi’nde Hayvancılık Sektörünün Rekabet Edebilirliğinin Analizi” adlı çalışmada bölge hayvancılığının en önemli sorununu verim düzeyinin düşüklüğüdür. Türkiye’de canlı hayvanlar miktarının % 20’sine yakını bünyesinde bulunduran bölgenin toplam hayvansal ürünler miktarı % 10.5 seviyesinde kalmıştır. Bu da hayvancılık bölgesi olarak bilinen Doğu Anadolu’da var olan hayvan stokunun yeterli verimlilikte kullanılmadığını göstermektedir. İşletme başına düşen hayvan sayısının düşük olması da bölge hayvancılığının bir başka önemli problemidir. Bölgenin bir diğer dezavantajı ise ülkenin talep merkezine olan uzaklığıdır. İstanbul’u Türkiye’nin talep merkezi olarak varsaydığımızda, diğer illerin gelişmişlik seviyeleri İstanbul’dan uzaklaştıkça düşmektedir. Bu kapsamda öncelikle hayvancılığın aile işletmeciliği biçiminde yapılan bir uğraş olmaktan çıkarılmalı, yerine işbirlikçi üretimin özendirilmelidir. Hayvancılık bir köy yaşam tarzının zorunlu neticesi olmaktan çıkartılmalı ve özel sektörü çiftlik besiciliğine yönlendirmek gerekmektedir. Et ve süt üretimine yönelik kurulacak bu tesisler bilimsel bir altyapı ile çalışmalı hatta gerekirse birlikler kurabilmelidirler.

Ataseven (2017), “ Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları: Genel Bakış ve Güncel Değerlendirmeler” adlı çalışmasında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarım politikalarına bakıldığında tarım desteklenmektedir. AB ülkeleri destekleme sistemini üretici gelirlerini artırıcı yöntemlerle yürütürken, gelişmekte olan ülkeler ise üretimi artırma özelinde destekleme yapmaktadırlar. Türkiye’de uygulanan destekleme politikalarında yıllar itibariyle önemli bir değişiklik olmadığı ve desteklerin üreticiler üzerinde istenildiği kadar etkili olmadığını görülmektedir. Bunun yanında yıllar itibari ile destek kalemlerinde kayda değer tutarda değişiklik yapılmadığı da görülmektedir. Tarıma verilen desteklerin üreticileri kırsal alanda tutmada yeterince etkili olmadığı da ortaya çıkan sonuçlardan birisidir. Son 10-15 yıllık döneme bakıldığında tarımdan yaklaşık 2 milyon üreticinin koptuğu, 3-3.5 milyon hektar tarım arazisinin tarım dışına çıktığı, tarım alanlarında ve meralarda çok ciddi kayıpların olduğu, Türkiye’nin görece üstünlüğünün olduğu baklagiller ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde bu üstünlüğünü kaybettiği söylenebilir. Dolayısıyla bunların hepsi alt alta konulduğunda verilen desteklerin kırsalı yerinde tutmaya yetmediği sonucuna varılabilir.

Aydın ark. (2016), “ Trakya Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tarım İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Tarımsal Uygulamalara Yaklaşımları” adlı çalışmada; işletme başına düşen ortalama nüfus işletme büyüklüğü ile orantılı olarak artmaktadır. Küçük işletmelerde ortalama nüfus’un daha az olmasının başlıca nedeni arazinin yeter büyüklükte olmamasından dolayı aile fertlerinin bir kısmının şehirde iş bularak şehre yerleşmesi olarak belirtilebilir. Üreticilerin dış dünyaya açıldıkça ve medya araçlarındaki ilgili programları izledikçe yeniliklerden haberdar olma oranında ve girdi kullanımını düzenleyen daha başka uygulamaları daha kolay benimsemelerini de etkilemektedir. Bu yüzden tarımla ilgili kolay anlaşılır türden iletişim araçlarının Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı veya bizzat çiftçi örgütleri tarafından çiftçilere daha fazla ulaştırılarak çiftçilerin yeniliklerden daha fazla haberdar olmaları sağlanmalıdır.

Bakan ark. (2016), “Ağrı İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri” adlı çalışmalarında ilde yetiştiricilerin büyük çoğunluğu süt sığırcılığını ana geçim kaynağı olarak yapmaktadır. İşletmelerin merkeze uzaklığı ve yol durumu ihtiyaçların karşılanması aşamasında üreticileri olumsuz etkilemektedir. İşletmede üretilen sütlerin büyük bir oranı ev ihtiyacı ve isteyene satış olarak değerlendirilmektedir. Bunda işletmelerde bulunan hayvan sayısı ve üretilen sütün azlığı etkili olabileceği gibi bölgede kooperatifleşmeye yeterince önem verilmemesi de etkili olmaktadır. Ağrı ilinin sosyo- ekonomik özellikleri açısından önemli olan ilgi çekici ve göze çarpan olumlu ve olumsuz hususlar da bulunmaktadır. Her yaşta kişilerin hayvancılıkla uğraşıyor olması, kayıt tutma oranının yüksek olması, süt sığırcılığı yapma sürelerinin dengeli olması, yüksek oranda tarım ve hayvancılık ile geçiminin sağlanması, iş gücünün aile içinden karşılanması ve kültür ırkı ve melezi sığır oranının yüksek olması olumlu yanlarıdır. İlde eğitim durumu ve sosyal güvence oranının düşüklüğü, yolların stabilize olması, sulanabilir arazi oranının çok düşük olması, sütün pazarlanma sorunu, hastalıklar, herhangi bir birliğe üye olunmaması ve desteklerden çok az yararlanılması olumsuz durumlar olarak belirlenmiştir.

Baliley and slade (2004), “ABD’deki Sığırcılık İşletmelerinde Hayvan Kayıt Sistemi Desteğini Etkileyen Faktörler” adlı çalışmalarında kullanılacak anket formu elektronik ortamda ülkedeki bütün veterinerler ve 45 eyaletteki yetiştirici birliklerine gönderilmiştir. Ancak bunlardan sadece 7 eyaletteki veterinerin ve 34 yetiştirici birliğinin anketlere katılımları sağlanabilmiştir. Sonuçta hayvan kayıt sistemi desteğinden yetiştirici birliklerinin sadece %40’ının faydalandığı belirlenmiştir.

Benin et. al. (2003), “Etiyopya’daki Hayvancılığı Geliştirmek İçin İzlenen Politikalar” adlı çalışmada, 1999-2000 yılları arasında Etiyopya’nın kuzeyindeki Amhara bölgesindeki 98 köyde sürdürülmüştür. Araştırmada 1991’den beri halka açık meralar ve özel otlakların azalması nedeniyle mera ve otlaklardan maksimum faydanın sağlanabilmesi için politikalarda önemli değişiklikler olduğu vurgulanmıştır. Politikalarda hayvan sağlığı hizmetleri ve hayvan yemleme gelişiminin adaptasyonunun artırılmasına rağmen hayvancılığın giderek azaldığı belirlenmiştir. Bunu önleyebilmek için, işletmeler arasında kredi ortaklığının sağlanabilmesi, hayvancılığı hedef alan yayım faaliyetlerinin artırılması, nüfus artışının azaltılması, özellikle doğu Afrika’da hem bitkisel hem de hayvansal üretimde bulunan işletmelerdeki fakirliğin azaltılabilmesi ve yiyecek güvenliğini sağlayacak politikalara ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Ceyhan ark (2015), “Niğde İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada ilde en çok Akkaraman ırkı koyun türü yetiştirilmektedir. Koyunculuk faaliyeti genelde meraya dayalı olarak sürdürülmektedir. İşletme sahiplerinin yirmi beş yıllık bir tecrübeye sahip oldukları, sürü büyüklüğünün normal olduğu ayrıca koyundan başka keçi ve sığır gibi hayvanlarında beslendiği belirlenmiştir. Aile işgücünün kırkım, sağım ve diğer koyunculuk faaliyetleri içinde kullanıldığı ancak ihtiyaç duyulması durumunda dışarıdan işgücü sağlandığı belirlenmiştir. İşletme gelirleri içinde koyun sütü, koyun yoğurdu, koyun peyniri, kasaplık ve damızlık hayvan satışları gelmektedir. Koyun yetiştiricilerinin en başta gelen sorunları arasında yem fiyatının aşırı yüksek olması, ürün fiyatlarının istenen düzeyde olmaması, meraların yetersiz veya kalitesiz olmasının yanında hayvan hastalıkları gelmektedir. Koyunculuk sektörünü cazip hale getirebilmek amacıyla ürünlerin pazarlama fiyatlarının beklenen düzeye çıkartılması, meraların ıslahı, işletmelerde bulunan sürünün genetik yapısının iyileştirilmesi, yem bitkilerinin ekiliş

alanının artırılması ve sektöre uygun kredilerin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca işletme durumları iyi olan üreticilere Akkaraman ırkı dışında, süt ve döl verimi yüksek yeni ırklar anlatılmalı, döl verimini yükseltmeye yönelik ve mevsim haricinde kuzulatmaya yönelik çalışmalarla beraber özellikle entansif kuzu yetiştiriciliği yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Çelik ark. (2017), “Kırşehir İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma ” adlı çalışmada küçük ölçekli işletmelerin sığır besiciliğini büyük oranda ikincil bir iş olarak yaptıkları, orta ölçekli işletmelerin ise sığır besiciliğini mecburiyetten yaptıkları, büyük ölçekli işletmelerin ise kârlı buldukları için tercih ettikleri belirlenmiştir. Ancak araştırmada hayvancılığı ek iş olarak yapan işletmelerin zarar ettiği, besicilik dışında başka bir iş yapmayanların ise kâr ettiği tespit edilmiştir. İşletmelerden birliğe ya da kooperatife üye olanların durumu incelendiğinde sonuç %40 olarak düşük bulunmuştur. Herhangi bir kooperatife veya birliğe bağlı olan işletmelerin net kârı, bağlı olmayan işletmelere nazaran daha yüksek çıkmıştır. Üreticilerin ekonomik çıkarlarını savunan, gözetim yeterli düzeyde ve aktif bir örgütlenme olması halinde, üretim için gerekli girdi temininden ürünlerin satış aşamasına kadar üreticilerin pazarlık gücü artmakta bununla birlikte kârlılık olumlu yönde artmaktadır. Besiciliğin daha bilimsel alt yapıya dayalı, uzmanlaşmanın sağlandığı rasyonel işletmecilik mantığıyla yapılması ilin ekonomik açıdan gelişmesinde önemli yararlar sağlayacaktır.

Daş ve ark. (2014), “Bingöl İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Bağlı Sığırcılık İşletmelerinin Mevcut Durumu” adlı araştırmada yetiştiricilerin %56.25’inin 6 ila 9 kişilik nüfusa sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmada üreticilerin sığır yetiştiriciliği faaliyetini yapma nedenleri arasında geçim kaynağı olarak belirtenlerin oranı %57.50 olarak bulunmuştur. Ayrıca aile nüfusunun artması ile hayvanlarla ilgilenen kişi sayısının da oransal olarak arttığı belirlenmiştir. İşletmelerde hayvanların sağımında insan gücü kullanım oranı %80.8 olarak bulunmuştur. İşletmelerin hayvanların ihtiyacı olan yemleri %90 oranında dışarıdan temin ettikleri belirlenmiştir. Bu durum işletmelerde yapılan üretimin maliyetini artırmaktadır. Yaygın olarak ilde süt sığırcılığının yapılması, ekonomik alanda önemli bir yeri olan sığır besiciliğinin istenilen düzeyde olmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Bundan dolayı sığır yetiştiriciliği ve besicilik alanında gerekli bilgilendirilmeler yapılarak, ildeki besicilik işletmeciliğinin arttırılması devlet eliyle öncelikli olarak teşvik edilmelidir.

Demir ve ark. (2010), “Hayvancılık Destekleme Politikalarına Çiftçilerin Yaklaşımlarının Bölgeler Arası Karşılaştırmalı Yaklaşımı” adlı çalışmada bölgesel karşılaştırmaların yapılabilmesi için et ve süt verim oranının Batı Marmara Bölgesi (BMB) ve hayvan varlığının ağırlıklı olduğu ancak hayvancılığın gelişmediği Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi (KAB) seçilmiştir. BMD yaş ortalaması KAB’a göre düşük çıkmıştır. BMD’deki yaşlı nüfusun oranı (%3.7) KAB’taki yaşlı nüfus oranına göre (%14.6) düşüktür. KAB’taki okur yazar olmayanların oranı (%16.8) ile BMB’den (%3.2) oldukça yüksektir. Bu durum okur-yazar oranı yüksek oranda olan BMB’de çiftçilerin desteklemelerden daha çok yararlanma isteğinde olacakları düşünülmektedir. İşletme çeşidi incelendiğinde KAB’da büyükbaş hayvancılık yapılan işletmeler %70.1, BMB’de ise %80.4 ile en fazla payı almıştır. Türkiye’de destekleme politikalarının çoğunlukla büyükbaş hayvancılığı desteklemeye yönelik olması itibariyle her iki bölgede de büyükbaş hayvan sayısının yüksek olması, bölge içinde üretim yapan çiftçilerin desteklemelerden yararlanmalarını artırıcı unsur olarak görülmüştür.

Doğan ve ark. (2015), “Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları : Tarihsel Bir Bakış” adlı çalışmada tarım denildiği zaman öncelikle ilk akla gelen kavram bitkisel üretimdir. Hâlbuki tarım, bitkisel üretimle birlikte hayvancılık, ormancılık ve su ürünlerini de bünyesinde barındırmaktadır. Tarım sektörü, ülkelerin gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın, bütün ülkelerin ekonomik hayatlarında çok önemli bir yere sahiptir. Gıda üretiminin güvenliği ve sanayi sektörüne hammadde sağlaması nedeniyle tarım sektörü sanayileşmiş ülkeler açısından da önemli bir sektör olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de yıllar itibariyle tarım sektörünün GSYİH içerisindeki payı oransal olarak gerilemektedir. Bunun nedenleri arasında tarım arazilerinin miras yolu ile parçalanarak bölünmesi, tarım işletmelerinde uzmanlaşmanın yaygınlaştırılamaması, geçmişte girdi bazında verilen devlet desteklerinin zamanla doğrudan gelir desteği haline dönüştürülmesi, çiftçilerin eğitimi ve modern tarım teknolojilerinin kullanımında istenen seviyeye varılamaması ve çiftçilerin içinde bulundukları örgütsüzlük nedeniyle ürünlerini pazarlayamamaları ya da düşük fiyatlardan pazarlamaları olarak gösterilebilir.

Erdal ark. (2013), “Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Desteklerin Üretici Açısından Değerlendirilmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)” adlı çalışmada; üreticilerin tarımsal desteklemelerden yararlanma durumları araştırılmış olup, işletmelerin %73.4’ünün desteklemelerden faydalandığı, %26.6’lık kısmının ise desteklerden faydalanmadığı tespit edilmiştir. Destekten yararlanmama nedenleri arasında ise en çok destekleme başvurularındaki formalite ve evrak hazırlama süreçlerinin çok zaman alması, destekleme miktarlarının yeterli bulunmaması ve işletmelere ait miraslı arazilerinin tapu intikal işlemlerini yaptıramadıkları için destek alınamaması yer almaktadır. Bundan dolayı tarımsal desteklemelerden yararlanılması noktasında arazilerin mülkiyet sorununun ve miras yoluyla bölüşülmesi sorununun çözülmesi gereken önemli bir husus olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye’deki Doğrudan Gelir Desteği’nin mevcut durumunu ve sorunlarını tespit eden, çözüm önerileri sunan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda DGD kapsamında prim ödemelerinde en önemli konunun üreticilerin üretim kararlarını almadan önce ödeme miktarının ilan edilmesi gerektiğidir. Devletçe nakit destek verilmesi uygulamasının yerine girdi fiyatlarında indirim yapılması, ürünlerin pazar sorununun çözülmesi içinde üretici birliklerinin yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Ertek ark.(2016), “Sığırcılık İşletmelerinde Kooperatif Üyeliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Tra Bölgesi Örneği” adlı çalışmada Türkiye’de kırsal alandaki işletme durumları, üreticilerin sosyo-kültürel yapıları problemlerinin çözümünde bazı açmazlarla karşılaşılmasına sebep olmaktadır. Küçük ölçekli ve birbirinden bağımsız olarak hareket eden işletmeler, sektörün sorunları çözüme kavuşturmada olumsuz yönde etkilemektedir. Üreticilerin modern anlamda örgütlenmeyi başarmaları, hayvansal üretimde ki sıkıntıların giderilmesinin yanında, bölge kalkınmışlık seviyesinin yükselmesinde de önemli yararlar sağlayacaktır. Tarımsal üretimin başarıya ulaşmasında en önemli etkenlerin başında üreticilerin örgütlü olması gelmektedir. Çalışma sonucunda, sığır eti üreticilerinin birliğe veya kooperatife üyeliğini etkileyen unsurlar olarak; işletmenin ilçeye olan mesafesi, üreticinin yaşı, tecrübesi, eğitim durumu, üretim yapma nedeni, üreticinin üretim dışı geliri, işletmedeki hayvan sayısı ve işletmenin desteklerden yararlanma oranı olarak belirlenmiştir.

Günlü ve ark.(2006), “Erzurum İli Hayvancılığının Yapısal Özellikleri ve Yakın Gelecekteki Durumu Üzerine Genel Değerlendirme” adlı çalışmada Erzurum ilinde faaliyete geçirilecek ekonomik kalkınma programları, bölgedeki illere model oluşturma ve bölgenin kalkınmasına ivme kazandırması yönünden oldukça önemlidir. İlin iklimi, coğrafi konumu ve sosyo-ekonomik durumu birlikte değerlendirildiğinde, sürdürülebilir ve tabana indirgenmiş kalkınma ve büyümenin sağlanmasında kırsal kalkınmanın öncelikle sağlanması gerektiği öne çıkmaktadır. Bu nedenle ilde kırsal alanın kalkınmasının sağlanmasında hayvancılık sektörü büyük bir öneme sahiptir. Çünkü ilin coğrafi durumu ve tarımda verimliliğin düşük olması il ekonomisinin ölçülü kalkınmasında hayvancılık sektörünün önemini açıkça ortaya koymaktadır. Hayvan varlığında kültür ırkı hayvan varlığı %40 oranında bulunmaktadır. Kârlı ve kazançlı bir hayvansal üretim yalnız uygun nicelik ve nitelikteki hayvan ırkları ile mümkündür. Hayvancılık işletmeleri her şeyden önce pazar için üretim yapan, pazarın istediği miktar ve nitelikte ürün üreten çağdaş ve modern işletme yapısına dönüştürülmelidir. İlin kalkınmasında hayvancılık sektörünün yakın ve orta vadede tek alternatif olması nedeniyle, son zamanlarda giderek önemli hale gelen ve ekonomik açıdan kârlı olan organik hayvansal üretimin yapılabilmesi için ilde potansiyel yüksektir. Bunun için ise üreticilerin eğitime ve bilgilendirilmesine yönelik çalışmalara önem verilmedir.

Güven (2018), “Türkiye Büyükbaş Hayvancılık Sektörünün AB Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Analizi” adlı çalışmada 2000-2016 döneminde Türkiye’de büyükbaş hayvan sayısı yıllar itibarıyla önemli dalgalanmalar görülmekle birlikte %26.6 artış göstermiştir. AB ülkelerinde ise aksi bir durum olarak toplam sığır varlığında %10 oranında bir azalma olmuştur. Bu durum AB ülkelerinde sektörde verimlilik artışı sağlandığına işaret etmektedir. Türkiye’de bir taraftan büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı kırsalda nüfus azalırken, diğer taraftan hayvan sayısının artması işletme ölçeğinin büyüdüğüne göstergesidir. Türkiye’de ağırlıklı büyükbaş hayvan ırkı kültür ırkına doğru kaymaktadır. 2000-2006 döneminde AB’de süt üretiminde %6’ya yakın bir oranda artış görülürken, toplam sığır eti üretiminde %7 civarında bir azalma söz konusudur. Türkiye’de ise süt üretimi neredeyse ikiye katlanmış et üretimi ise 2.8 kat artmıştır. Bu durum Türkiye’de önemli düzeyde bir verim artışı yaşandığına işaret etmektedir.

Hayvan başına ortalama süt miktarı bakımından Türkiye’de yaklaşık %87 oranında iyileşme yaşanırken, AB’de daha düşük bir verim artışı (% 26) yaşanmıştır. Türkiye’de yem bitkileri verimi bakımından AB ortalamasının altında kalmıştır.

Hozman ark. (2016), “Sivas İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Bazı Teknik ve Ekonomik Özellikleri” adlı çalışmada işletme sahiplerinin eğitim seviyelerinin düşük olması nedeniyle yazılı veya kitle iletişim araçları ile yapılan eğitim ve yayım çalışmalarından istifade etmelerinin sınırlandığı beyan edilmiştir. Üreticilerin eğitim almamaları geleneksel yöntemlerle hayvancılık faaliyetlerini sürdürmelerine neden olmaktadır. Ayrıca işletmelerin yapısal özelliklerine bakıldığında hayvanlar için gezinti alanlarının olmaması işletmelerin hayvan konforu açısından arzu edilen düzeyde olmadığını göstermektedir. İşletmelerin arazi varlığının yeterliği genişliği sahip olmaması nedeniyle kiralama yolu ile üretim yapılmasına sebep olmakla bu durumda girdi fiyatlarını artırmaktadır. Yemleme masrafları genel masrafların % 60-70’ini oluşturmaktadır. Bu konuda yapılacak ekonomik çalışmaların yanında yeni, verimli, ekonomik ve kaliteli yem kaynaklarının araştırılmasının hayvancılığın geleceği açısından önemli olacağı vurgulanmıştır.

Kalav (2017), “Türkiye’de Kriz Dönemlerinde İşletmelerin Finansmanı Açısından Geleneksel ve İslami Bankaların Karşılaştırılması: Bir Uygulama Örneği” çalışmada kriz dönemlerinde işletmelerin bankalar ile olan ilişkisi işletmenin hayatiyeti anlamında son derece önemli olduğu belirtilmiştir. Özellikle dışarıdan finansmana bağlı sektörlerin krizden en çok etkilendiği belirtilmiştir. Bunun nedeni ise bankaların kriz dönemlerinde kredi olanaklarını kismeleridir. Kriz dönemlerinde İslâmi bankalardan kredi kullanan işletmelerin geleneksel bankalardan kredi kullanan işletmelere göre daha avantajlı olduğu belirtilmiştir. Bunun sebepleri arasında İslami bankaların kullandırmış oldukları kredi oranlarında bir değişiklik yapmamasına rağmen geleneksel bankaların bazı kredi türlerinde oran artışı yapmaları, geleneksel bankaların İslami bankalara göre faiz riski taşımalarına bağlı olarak kredileri daha hızlı şekilde geri çağırıyor olması ya da aşırı faiz talep etmeleri, geleneksel bankalarda müşterilerin kullanmış oldukları kredileri farklı alanlarda kullanıyor iken, İslami bankalarda kullanılan kredilerin yerinde kullanılması olarak sayılabilmektedir. Bu nedenle kriz dönemlerinde İslami bankalar ile çalışan işletmelerin geleneksel bankalar ile çalışan işletmelere göre krizi daha kolay atlattıkları belirlenmiştir.

Köseman ark. (2015), “Malatya İli Sığır, Koyun ve Keçi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu” adlı çalışmada; Türkiye’de hayvancılığın yoğun bir şekilde yapıldığı bölgelerin başında Doğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. İlde tarımsal faaliyetler içerisinde hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır. İlde hayvancılık yatırımlarına çeşitli bankalarca verilen düşük veya sıfır faizli krediler, Malatya Valiliği’nce ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğü konulan projeler ile birlikte işletme sayısında önemli oranda artış olmuştur. Ancak proje kapsamında kurulun damızlık sığır işletmelerinde hayvanların yüksek fiyatlarla ithal edilmesi nedeniyle hayvancılık sektöründeki ekonomik gelişmelerin neticesine göre olumsuz bir durumda ya da artan üretim maliyetleri nedeniyle kestirilmelerinin veya elden çıkartılmalarının ilde risk teşkil edeceği belirtilmiştir.

Köseman ve ark. (2016b), “Arıcılık Faaliyetleri-I Arı Yetiştiricilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri, Problemleri ve Beklentileri ile Aracılıkta İdari ve İktisadi Mevcut Uygulamalar” adlı araştırmada; Malatya iline ait merkez ve ilçelerindeki işletmeler araştırmada konu alınmıştır. Çalışmada yetiştiricilerin %96’sını yakını erkek olarak bulunmuştur. Yıllık aile geliri ise %70’ine yakınının 10-15 bin TL arasında olduğu belirlenmiştir. Yetiştiricilerin en önemli gideri arı besleme ve yem gideridir. Bu oran %56 gibi yüksek düzeydedir. Yetiştiriciler üretim ile ilgili konularda %24 oranında kitaplardan, internetten ve tecrübeli arıcılardan bilgi elde ettikleri tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin %87.8’i son beş yıllık süreçteki desteklemelerin yetiştiricileri olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Pazarlamada en önemli sorunlar arasında ithal veya kaçak bal girişi, tüketicilerin bala olan güvensizliği ve standart üretimin yapılamaması olarak belirlenmiştir.

Köseman ark. (2016a), “Malatya İlinde Sığircılık İşletmelerin Mevcut Durumu: II. Hayvan Sağlığı ve Ahır Hijyeni Perspektifinde Biyogüvenlik Uygulamaları” adlı çalışmada, işletmelerde hayvan sağlığı ve ahır hijyeninin, biyogüvenlik yönetmelikleri bakımından birçok değişkeninin kabul edilebileceği, kuralları bağlı üretim yapılmasının kârlılık, halk sağlığı ve sürdürülebilir üretim açısından da gerekli olduğu belirtilmiştir. Üreticilere verilecek eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına daha da önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda bakanlık teşkilatlarının kurallara uymayan işletmelere gerektiğinde idari yaptırımlar uygulamasının yerinde olacağının gerekliliğini vurgulamışlardır. İşletmelerde kullanılan su kaynaklarının analiz ettirilmeden

kullanılmasının hem hayvanların sağlıklı olmalarını temin etmek için gerekli olmakla birlikte, işletmelerin temizliğinde de önemlidir. Bu nedenle kullanılan sularının analizlerinin yaptırılması gerekmektedir.

Önal ark. (2008), “Edirne İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Yapısal Özellikleri ” adlı çalışmada işletmelerde işletme başına ortalama düşen hayvan sayısının ülkemiz ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Fakat kârlı bir üretim yapmak için işletme başına ortalama düşen hayvan sayısının artırılması gerektiği belirlenmiştir. İşletmelerin hayvancılık faaliyetini bitkisel üretimin yanında ikinci bir faaliyet olarak yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca işletmelerin büyük kısmında süt soğutma tankı bulunmadığı bu durumun hem sütün kalitesini etkilediği hem de sütte bulunan bakterilerin hızla çoğalmasına sebep olacağı belirtilmiştir. Sağım makinelerinin düzenli aralıklarla temizliklerinin yapılması gerektiği, bunun hem daha sağlıklı süt üretimine olanak sağlayacağı hem de süt sığırcılığının önemli bir problemi olan mastitisin önlenmesini sağlayacağı belirtilmiştir.

Ören ve ark. (2005), “ Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Hayvansal Ürün Politikaları ve Bu Politikalar Sonucu Ortaya Çıkan Transferler” adlı çalışmalarında, birtakım OECD ülkeleri ile Türkiye’deki uygulanan hayvancılık politikaları ve bu politikalar sonucunda ortaya çıkan transferler ele alınmıştır. Türkiye’de hayvancılık bitkisel üretimle birlikte ikincil bir uğraş olarak kalmıştır. Türkiye’de tarımsal desteklemeler bu güne kadar çoğunlukla bitkisel üretime yönelik verilmiştir. ABD’de en çok desteklenen ürün süttür. AB ise süt ve et ürünleri ortak piyasa düzenine içindedir. Bu ürünlere pazar garantisi verilmektedir. Türkiye’de ise hayvansal ürünler içinde en çok desteklenen ürün sığır-dana eti ile süttür. Hayvancılık sektörüne en büyük katkıyı AB vermektedir. AB’de üreticinin eline geçen her 100 birimlik değerin % 67’sini devlet desteklemeleri oluşturmaktadır. Bu durum ABD’de ise %17, Türkiye’de ise %30 dolaylarındadır. Politika transferleri incelendiğinde OECD ülkelerinde sığır ve dana etinde yüzde üretici destek değerinin (%PSE) %37 olduğu belirlenmiştir. Diğer bir anlatımla sığır ve dana eti üreticilerinin eline geçen gelirin %37’si vergi ödeyenler ile tüketicilerden yapılan transferlerden oluşmaktadır. Türkiye’de bu durum %52 ile OECD ortalamasının yukarısındadır. AB için Söz konusu oran %79 iken, ABD’de %5 gibi çok az bir düzeydedir.

Özyürek ark. (2014), “ Erzincan İlinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısal Özellikleri: Çayırılı İlçesi Örneği” adlı çalışmada; işletmecilerin yarısından fazlası hayvancılığı geçimlerini sağlamak için yapmaktadır. Bu durumda hayvancılık faaliyetinin işletme mantığı ile yapılmadığını göstermektedir. İşletmeleri en önemli sorunlarının başında pazar ve yem sorunu gelmektedir. Hayvan fiyatlarındaki düşüşler ve kaba yem fiyatlarındaki artışlar nedeniyle üreticiler sıkıntılı bir süreç geçirmişlerdir. İşletmeler %50 dolulukta üretimde bulunduğundan ahırların doluluk oranının artırılması işletmelerin kârlı bir hayvancılık yapmasına zemin hazırlayacaktır. Hayvanların yılın yarısını kuru kaba yem tüketerek geçirdikleri göz önünde bulundurulursa mısır silajı gibi sulu, yeşil, kaba yem tüketiminin bölge hayvancılığı için önemi anlatılmalıdır. Üreticilerden elde ettiği sütü %90'ının satmadığı belirlenmiştir. Bölgede süt birlikleri gibi örgütlenmelerin olmaması, ilçenin merkezden uzak olması, süt toplayıcıların gelmemesi ve mandıracılığın gelişmemiş olması, sütün değerlendirilmesinde en büyük engel olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle gerekli çalışmalar yapılarak sütün ekonomiye kazandırılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Paksoy ve ark. (2006), “ Kahramanmaraş yöresi koyunculuk işletmelerinin yapısal yönden mevcut durumları ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma” adlı çalışma da; koyun yetiştiriciliğın, ülkemizin tarım işletmeleri içerisinde oldukça önemli bir yeri bulunduğu vurgulanmıştır. Çalışmada işletmelerden elde edilen bulgular bölgede istenilen hedeflere ulaşamadığını göstermektedir. Bunun en büyük sebebi etüt edilen barınakların tamamında yörenin iklim koşullarına ve planlama kriterlerine dikkat edilmeden yapılmış olmasıdır. İşletmelerin pek çoğunda besicilik ve süt koyunculüğünün yapıldığı ve işletmelerin tamamında kapasitelerinin üzerinde yetiştiricilik yapıldığı belirlenmiştir. Bu durum mevcut işletmedeki barınak içi çevre koşulları, koyunların optimum verimi için gerekli olan çevre şartlarının oluşmasını engellemekte ve bunun sonucu olarak da verim düşüşü olmaktadır. Hayvansal verimin artırılması için bakım, ıslah ve beslenme gibi önlemler yanında hayvanların teknik kriterlere uygun olarak planlanmış barınaklarda barındırılmaları da etkili olacaktır. Bu nedenle hayvan barınakları yönünden bölgesel araştırmalar yapılmalı ve bölge iklim koşullarına uygun barınak planlarının geliştirilmesi ve bunların yöre üreticilerine ulaştırılması çalışmalarına ivedilikle hız verilmelidir.

Şahin ark. (2016), “ Iğdır İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı” adlı çalışmada, son yıllarda Türkiye’de süt sığırcılığı işletme sahiplerinin yapısında bir değişim yaşanmıştır. Bunun sebeplerinden bazıları ise sığırcılıkla ilgilenen insanların kendini yenilemesi, iş adamlarının yatırım yapması ve eğitim seviyesi ileri kişilerin bu sektöre atılmasından ileri geldiği belirtilmiştir. İlde hayvansal üretim yapan işletmelerin verimi artırmaları gerektiği bunun içinde verimi yüksek ırklar ile çalışılması gerektiği, işletmelerin ürünlerini satmakta zorlandığını bunu aşmak içinde örgütlenmeleri gerektiğini ve devlet tarafından uygulanan desteklerin devamlı olması halinde hayvancılığın gelişeceğini öne sürülmüştür.

Tan (2015), “Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları” adlı çalışmasında, son on yıllık zamanda Türkiye’de tarımsal desteklemelerin bütçe içerisindeki oranı ve desteklemelerin dağılımları konularına göre incelenmiştir. Tarım sektöründeki merkezi bütçe büyüklüğünün GSYH’daki oranı yıllar itibariyle çok değişiklik göstermemiş % 0.5 ile % 0.6 arasında kalmıştır. Tarım sektörüne verilen merkezi bütçe büyüklüğünün tüm bütçe içerisindeki oranı ise 2004 yılında %2.0 iken 2006 %2.7’ye yükselmiştir. 2007 yılına gelindiğinde ise %2.6 olmuştur. Daha sonraki zamanlarda bu oran gerileyerek %2.2 ile %2.0 arasında bir orana gerilemiştir. Çalışmadan elde edilen neticeler ışığında tarımın toplam bütçe içerisindeki oranının diğer sektörlerle kıyasla çok düşük olduğu, tarım ve destekleme politikalarındaki devamlı değişimlere rağmen bütçenin oranında değişim yaşanmadığı görülmüştür. Öte yandan konularına göre desteklemelerin dağılımına bakıldığında hayvancılık desteklemelerinin ve özellikle de arz açığı olan ürünlerde uygulanan fark ödeme desteklemelerindeki artış olumlu bir netice olarak karşımıza çıkmaktadır.

Taşkıran ve ark. (2010), “Türkiye’de Tarımsal Kredi Uygulamaları” adlı çalışmada, Türkiye ve Dünya ekonomisinde önemli bir yere sahip olan tarım sektörü, finansmanına çözüm arayışı içinde olunan başlıca sektördür. Üreticiler, gelirlerinin yeterli düzeyde olmaması nedeniyle işletme sermayesi ve yatırım ihtiyacını kredi kaynaklarına başvurarak sağlamak durumunda kalmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler organize olmamış kredi kaynaklarını daha çok tercih etmektedir. Bu nedenle eğitim seviyesi düşük olan tarım sektörünü ekonomiye dâhil edebilmek için kredi işlemleri kolay ve anlaşılabilir olmalıdır. Üreticilerden ihtiyaç duydukları krediye karşılık makul teminatlar talep edilmeli, üreticilerin zor durumda kalmalarının önüne geçilmelidir.

Hatta kredinin zamanında uygun ve ihtiyaç duyulan alanlara ulaştırılması ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi de sağlanmalıdır.

Topçu (2004), “ Erzurum İli Sığır Besiciliği İşletmelerinde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyeti Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada bölgede tarım işletmelerin sayıca fazla, dağınık ve küçük olmaları, işletmelerin üretim etkenlerini ve ürün piyasalarında fiyatların belirlenmesinde genelde hak sahibi olmalarını engellemektedir. İşletmelerde net ve brüt kâr eksi olarak analiz edilmiştir. Kış şartlarının uzun sürdüğü bölgede; işletmecilerin başka bir tarımsal faaliyeti yapmalarının mümkün olmaması, sabit sermaye yatırımlarını besicilik faaliyetine yapmaları ve kısa dönemde bu yatırımlardan vazgeçmelerinin mümkün olmaması işletmelerin negatif kâr ile çalışmalarının sebebini ortaya koymaktadır. Ayrıca işletmelerde dönen faal değerlerin alternatif kullanım olanaklarının bulunmaması ve genelde bitkisel üretimin besiciliğe yem girdisi yönünden destek vermesi amacıyla yapılması, besicilik faaliyetinin sürekli olmasını zorunlu hale getirmektedir. Ancak işletmeciler finansman sorunları nedeniyle stoklarındaki hasat ürünlerini yem girdisi olarak kullanmakta, bu da kaba yem sarfiyatını artırmakta ve hayvanlar açısından canlı ağırlık artışında etkili olan kesif yem kullanımını azalmaktadır. Hem kaba yemlerin yüksek oranda kullanılması hem de yaşı ilerlemiş hayvanların besiye alınması günlük canlı ağırlık artışının oranını aşağıya çekmektedir. Besiye alınacak hayvanlar özellikle genç, etçil ırklar olmalı ve rasyonların kesif yem ağırlıklı olarak hazırlanması özendirilmelidir.

Uzmay (2017), “Hayvancılık Sektöründe Uygulanan Politikaların Süt Sığırıcılığı İşletmelerine Etkisi Üzerine Üretici Görüşlerinin Saptanması: İzmir İli Örneği” adlı çalışmada süt sığırıcılığı faaliyetini yürüten üreticiler, son dönemde devletçe uygulanan politika araçlarından özellikle canlı havan ve et ithalatı politikasından olumsuz yönde etkilenmiştir. İthalat ve sıfır faizli kredi politika uygulamaları yerine özellikle var olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin rantabl çalışmasını sağlayacak tedbirlerin alınması uzun dönem hayvancılık sektörü açısından yararlı olacaktır. Araştırma sonuçları, yeni yatırım yapmak isteyen küçük işletmeler için farklı destekleme sistemlerinin uygulanmasının üretici memnuniyetini olumlu yönde arttıracığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca desteklemelerdeki memnuniyetin yükseltilebilmesi ve kararsızlıkların giderilebilmesi amacıyla desteklemelere yönelik arz talep stratejisi belirlenmeli, medya ve yayım kanalları yoluyla desteklemelerin işletme içinde kullanımı ve etkinliğinin artırılması yönünde çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmada Türkiye'deki hayvansal üretim yapan işletmeler ile ilgi veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tarım ve Orman Bakanlığı ve Veteriner Bilgi Sistemi (TÜRKVET) gibi resmi istatistik kaynaklarından elde edilmiştir. Türkiye'de tarımsal işletmelerin finansman kaynaklarının belirlenmesinde ise daha önce konu hakkında yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan işletmelerin mevcut durumu ve kredi kullanımının belirlenmesinde kullanılan veriler hayvansal üretim yapan işletmelerden yüz yüze yapılan anket çalışması ile elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Ana kitlenin belirlenmesi

Çalışmada Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan işletmeler Tarım ve Orman Bakanlığı Sivas Tarım ve Orman İl Müdürlüğü verileri ile TÜRKVET kayıtları baz alınarak hayvancılığın en fazla yapıldığı köyler tespit edilmiştir.

TÜİK tarafından yapılan " VII. Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler Anketi" ne göre, Sivas'ta tarım işletmeleri faaliyetlerine göre genellikle bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yaptığından (bunun oranı da % 87' birlikte, % 10'la yalnızca bitkisel üretim, % 3'de sadece hayvansal üretim yapmaktadır) tarımsal işletmeler ile hayvansal üretim yapan işletmelerinin ayrımın yapılması güç olduğundan tarımsal işletmeler genel itibari ile alınmıştır.

3.2.2. Örneklem hacminin belirlenmesi

Sivas Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nden elde edinilen bilgilere göre merkez ilçeye bağlı ÇKS sistemine kayıtlı 4 470 işletme bulunmaktadır. Bu popülasyon büyüklüğünde, %10 örnekleme hatası ve %95 güven düzeyinde yapılacak bir çalışma için alınması gerekli örnek sayısı aşağıda verilen formül kullanılarak 92 işletme olarak hesaplanmıştır (Çiçek ve Erkan, 1996; Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004; Ünal ve ark., 2013; Daş ve ark., 2014; Ceyhan ve ark., 2015; Şahin ve Gürsoy, 2016).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{(N-1) \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

n= örnek büyüklüğü (92 işletme),

N= popülasyon büyüklüğü (4 470 işletme),

t: %95 güven aralığında t cetvel değeri (1.96)

p: 0.5 (%50 kredi kullanma olasılığı), q: 0.5 (%50 kredi kullanmama olasılığı)

d: %10 Örneklem hatası (0.1)

3.2.3. Anket hazırlama aşaması

Anket formlarının hazırlanmasında daha önce konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Yapılan anket çalışması, işletme ile ilgili genel bilgiler olmak üzere 10 bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın amaçları çerçevesinde geliştirilerek ön anket formu hazırlanmış, ön anket çalışması yapılmış ve ortaya çıkan anket ile aksaklıklar belirlenmiş ve nihai anket formu bu kapsamda yeniden hazırlanarak çoğaltılmıştır.

3.2.4. Verilerin analizi

Çalışmada anket yoluyla elde edilen veriler belirli bir kodlama dâhilinde SPSS programında bilgisayara yüklenmiş sonuçlar çizelgelerde frekans ve yüzde dağılımı olarak sunulmuştur.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Üreticinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin cinsiyet durumu incelendiğinde; üreticilerin cinsiyet dağılımının %85.87'sinin erkek, %14.13'ünün kadın olduğu tespit edilmiştir.

Iğdır ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili araştırmada; işletme sahiplerinin tamamın erkek üreticilerden oluştuğu tespit edilmiştir (Şahin ve ark. 2016).

Araştırmamızda işletmeciler arasında kadınların da olması hali hazırda tarım sektöründe işçi olarak çalışan kadınların işletmeci olarak karşımıza çıkması son derece önemli görülmüştür.

Çizelge 4.1. İşletme sahiplerinin cinsiyet durumu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	79	85.87
Kadın	13	14.13
Toplam	92	100.00

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin medeni durumu incelendiğinde; üreticilerin medeni durum dağılımının %95.65'inin evli, %4.35'inin bekâr olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.2. İşletme sahiplerinin medeni durumu

Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Evli	88	95.65
Bekâr	4	4.35
Toplam	92	100.00

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin ortalama yaş ve birey sayıları incelendiğinde; üreticilerin ortalama yaşları 43.48 olarak tespit edilmiştir. Ortalama birey sayısı ise 5.29 olarak tespit edilmiştir. Üreticilerin ailedeki çalışan birey sayısı ortalama 1.70 ve işletmecilerin üreticilik deneyimi ortalama 21.58 olarak tespit edilmiştir.

Iğdır ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili araştırmada ortalama birey sayısı 5.42 olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada ortalama yaş 47.55 yıl olarak bulunmuştur (Şahin ve ark.2016).

Kırşehir ili merkez ilçede sığır besiciliği yapan işletmelerin ekonomik analizi adlı çalışmada, üreticilerin ortalama yaşlarının 44.20, üreticilik deneyimlerin ise 17 yıl olduğu tespit edilmiştir (Çelik ve ark. 2017).

Hayvancılık sektöründe uygulanan politikaların süt sığırcılığı işletmelerine etkisi üzerine üretici görüşlerinin saptanması: İzmir ili örneği adlı çalışmada; üreticilerin yaş ortalaması 45, üreticilik deneyimi ise 25 yıl olarak tespit edilmiştir (Uzmay, 2017).

Çizelge 4.3. İşletme sahiplerinin ortalama yaş, ailesinde yaşayan ortalama birey sayısı ve üreticilik deneyimi

Ortalama Yaş	43.48
Ortalama Birey Sayısı (Kişi)	5.29
Ailede Çalışan Birey Sayısı (Kişi)	1.70
Üreticilik Deneyimi Ortalama (Yıl)	21.58

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin eğitim durumları Çizelge 4.4’de verilmiştir. Eğitim durumları incelendiğinde; üreticilerin %13.04’ünün okur- yazar, %27.17’sinin ilkokul, %36.96’sının ortaokul, %17.39’unun lise, %3.27’sinin ön lisans, %2.17’sinin lisans mezunu olduğu görülmektedir. Üreticiler arasında okur-yazar olmayan ile lisansüstü mezunu bulunmadığı tespit edilmiştir.

Iğdır ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili araştırmada; ilkokul mezunu olanlarının oranı %70.93 olduğu görülmüştür. Bunu %13.95 ile lise, %8.14 ile okur-yazar ve %6.98 ile ortaokul mezunlarının takip ettiği yüksekokul veya üniversite mezunu olan işletme sahiplerine rastlanmadığı tespit edilmiştir (Şahin ve ark., 2016).

Niğde ile koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzeri bir araştırma adlı çalışmada, koyunculuk yapan işletmelerin eğitim durumu incelendiğinde %68.8’inin ilkokul, %14.5’inin ortaokul, %12.5’inin lise ve %4.2’sinin okur yazar olduğu tespit edilmiştir (Ceyhan ve ark., 2015).

Çizelge 4.4. İşletme sahiplerinin eğitim durumu

	Frekans	Yüzde
Okur-Yazar Değil	-	-
Okur-Yazar	12	13.04
İlkokul	25	27.17
Ortaokul	34	36.96
Lise	16	17.39
Ön lisans	3	3.27
Lisans	2	2.17
Lisansüstü	-	-
Toplam	92	100.00

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin sosyal güvence durumları Çizelge 4.5'te verilmiştir. İşletme sahiplerin sosyal güvence durumları incelendiğinde; işletme sahiplerinin %11.96'sının sosyal güvencesinin olmadığı, %88.04'ünün sosyal güvencesinin olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.5. İşletme sahiplerinin sosyal güvence durumu

	Frekans	Yüzde
Sosyal Güvencem Yok	11	11.96
SGK	81	88.04
Diğer	-	-
Toplam	92	100.00

İncelenen işletmelerin tarım dışı faaliyette bulunma durumları Çizelge 4.6'da verilmiştir. Üreticilerin %57.61'i tarım dışı faaliyette bulunmaz iken, %42.39'u tarım dışında başka sektörlerde de çalışmaktadır. Genel olarak üreticilerin, %20.51'inin kamu işçisi, %7.69'unun devlet memuru, %15.38'inin özel sektör, %17.95'inin kendi işyerinde, %38.47'sinin de inşaat işçisi olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.6. İşletme sahiplerinin tarım dışı faaliyette bulunma durumları ve tarım dışı faaliyetleri

İşletme Sahiplerinin Tarım Dışı Faaliyette Bulunma Durumları		
	Frekans	Yüzde
Evet	39	42.39
Hayır	53	57.61
Toplam	92	100.00
İşletme Sahiplerinin Tarım Dışı Faaliyetleri		
Kamu İşçisi	8	20.51
Devlet Memuru	3	7.69
Özel Sektör	6	15.38
Kendi İşyeri	7	17.95
İnşaat İşçisi	15	38.47
Toplam	39	100.00

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin ortalama gelir dağılımları Çizelge 4.7’de verilmiştir. İşletme sahipleri yıllık 47 978 TL ortalama gelire sahiptir. İşletme sahiplerin tarım dışı yıllık 14 913 TL ortalama gelir elde ettiği tespit edilmiştir. İşletmecilerin tarımsal üretimden yıllık 33 065 TL ortalama gelir elde ettikleri tespit edilmiştir. İşletmeciler tarımsal üretimden elde edilen gelirin büyük çoğunluğunu hayvansal üretimlerinden sağlamaktadırlar.

Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin ortalama gelir dağılımları (Bin TL/yıl)

	Ortalama Gelir
Yıllık Ortalama Gelir	47 978
Tarım Dışı Yıllık Gelir	14 913
Tarımsal Üretim Geliri	33 065
Bitkisel Üretim Geliri	12 836
Hayvansal Üretim Geliri	20 229

Araştırma kapsamındaki bölgede işletme sahiplerinin örgütlere üyelik durumları Çizelge 4.8’de verilmiştir. İşletme sahiplerinin örgütlere üyelik durumları incelendiğinde; işletme sahiplerinin %78.26’sının üretici örgütlerine üye olduğu tespit edilmiştir. Bu işletmelerin %37.50’sinin damızlık sığır yetiştiriciliği birliğine, %43.06’sının süt üreticileri birliğine, %30.56’sının hayvancılık faaliyeti yürüten tarımsal amaçlı kooperatiflere ve %4.17’sinin diğer üretici örgütlerine üye olduğu tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin, %21.74'ünün ise herhangi bir üretici örgütüne üyeliği bulunmadığı tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinin üretici örgütlerine üye olmama nedenleri arasında % 45.00 ile üretici birliklerinin faydalı olmadığını düşüncesinin en önemli üye olmama nedeni olduğu tespit edilmiştir.

Hayvancılık desteklerinden yararlanabilmeniz için mutlaka bir üretici örgütüne üye olunması gerektiğini bilinmesi durumu incelendiğinde, üreticilerin % 83.70'i evet, %16.30'u hayır cevabını vermiştir.

Ağrı ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri adlı çalışmada; işletmecilerin büyük çoğunluğunda üretici örgütlerine (% 92.3) üye oldukları tespit edilmiştir (Bakan ve ark., 2016). Üretici örgütlerine üyelik durumunun araştırmada yüksek çıkması üreticilere hem devletin sağlamış olduğu desteklerden daha fazla faydalanma hem de piyasada söz sahibi olmalarına ve üretmiş oldukları ürünleri pazarlamadaki yaşamış oldukları problemleri çözmede büyük katkıları olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 4.8. İşletme sahiplerinin üretici örgütlerine üyelik durumları

İşletme Sahiplerinin Üretici Örgütlerine Üyelik Durumları		
	Frekans	Yüzde
Evet	72	78.26
Hayır	20	21.74
Toplam	92	100.00
İşletme Sahiplerinin Üye Oldukları Üretici Örgütleri *		
Üretici Örgütleri	Frekans	Yüzde
Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Birliği	27	37.50
Süt Üreticileri Birliği	31	43.06
Hayvancılık Faaliyeti Yürüten Tarımsal Amaçlı Kooperatif	22	30.56
Diğer	3	4.17
Üretici Örgütüne Üye Olmayan İşletme Sahiplerinin Üye Olmama Nedenleri *		
	Frekans	Yüzde
Birlik Kayıt ve Aidatları Çok Yüksek	4	20.00
Hayvan Sayım Kayıt Olmak İçin Yetersiz Kalıyor	2	10.00
Üretici Birliklerinin Faydalı Olmadığını Düşünüyorum	9	45.00
İşlemleri Çok Fazla	2	10.00
Gerek Duymadım	5	25.00
Hayvancılık Desteklerinden Yararlanabilmek İçin Mutlaka Bir Üretici Örgütüne Üye Olmak Gerektiğinin Bilinmesi Durumu		
	Frekans	Yüzde
Evet	77	83.70
Hayır	15	16.30
Toplam	92	100.00

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.2. İşletmenin Mevcut Varlıkları

4.2.1. İşletmenin arazi varlığı

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin arazi durumu ve arazinin üretim deseni dağılımı Çizelge 4.9’da verilmiştir. İşletmecilerin toplam 27 689 dekar araziye sahip oldukları belirlenmiştir. İşletme sahiplerinin bu arazilerinin 23 032 dekarını işledikleri, 4 657 dekarını ise işlemedikleri belirlenmiştir. İşlenen arazinin %22’si tahıl üretimine, %3.72’si endüstri bitkileri üretimine, %2.43’ü sebze üretimine, %69.75’si yem bitkileri üretimine ve %2.10’nun diğer üretim alanlarına ayrıldığı tespit edilmiştir. İşlenen arazilerin yarısından fazlasının yem bitkileri üretimine ayrıldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.9. İşletme sahiplerinin arazi durumu ve arazinin üretim deseni

	Toplam Arazi (Dekar)	İşletme başına düşen (Dekar)
Toplam Arazi (Dekar)	27 689	300 97
Toplam İşlenen Arazi (Dekar)	23 032	250 34
Toplam İşlenmeyen Arazi (Dekar)	4 657	50 61
İşlenen Arazinin Üretim Deseni		
Tahıllar	5 067	55 07
Endüstri Bitkileri	856	9 30
Sebze	559	6 07
Yonca	986	10 71
Arpa	7 254	78 85
Buğday	5 769	62 70
Silajlık Mısır	698	7 59
Fiğ	785	8 53
Korunga	573	6 22
Diğer	485	5 27

4.2.2. İşletmelerin işgücü varlık durumları

Araştırma kapsamındaki işletmelerin işgücü varlık durumu Çizelge 4.10’da verilmiştir. İşletmelerin aile işgücü incelendiğinde; %35.57’sini kadınların, %54.64’ünü erkeklerin, %9.79’unu ise çocukların oluşturduğu belirlenmiştir. İşletmelerde devamlı işletme dışındaki aile işgücünün, %29.29’unu kadınların, %57.58’ini erkeklerin, %13.13’nü ise çocukların oluşturduğu belirlenmiştir. İşletmelerde işletmede devamlı çalışan aile işgücünün, %38.17’sini kadınların, %51.15’ini erkeklerin, %10.68’ini ise çocukların oluşturduğu belirlenmiştir. İşletmelerde altı aydan az çalışan aile işgücü dışındaki çalışanların, %38.46’sını kadınların, %41.03’ünü erkeklerin, %20.51’ini ise çocukların oluşturduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.10. İşletmenin işgücü varlık durumu (kişi)

Aile İşgücü			Devamlı İşletme Dışındaki Aile İşgücü		İşletmede Devamlı Çalışan İşgücü		Altı Aydan Az Çalışan Aile İşgücü Dışındaki Çalışan İşçi	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kadın	69	35.57	29	29.29	50	38.17	15	38.46
Erkek	106	54.64	57	57.58	67	51.15	16	41.03
Çocuk	19	9.79	13	13.13	14	10.68	8	20.51
Toplam	194	100	99	100.00	131	100.00	39	100.00

4.2.3. İşletmelerin alet-ekipman varlık durumu

Araştırma kapsamındaki işletmelerin mevcut alet-ekipman varlık durumu Çizelge 4.11’de verilmiştir. İşletmelerde alet-ekipman varlık durumu incelendiğinde; işletme başına %1.09 ortalama ile traktör pulluğunun birinci sırada yer aldığı görülmüştür. Traktör varlığının 1.04 ortalama ile ikinci, römork varlığının ise 1.01 ortalama ile üçüncü sırada yer aldığı görülmüştür. Alet-ekipman varlığında 0.01 ortalama ile diğer grubundaki alet-ekipmanların son sırada yer aldığı görülmüştür. İşletmelerin alet-ekipman tamir bakım masraflarının yıllık ortalama 2 363 TL olduğu tespit edilmiştir.

İğdır ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili araştırmada; işletme başına ortalama römork varlığının 0.24 adet ile birinci, traktör varlığının 0.22 adet ile ikinci, tırmık ve pulluk varlığının ise üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir (Şahin ve ark., 2016).

Çizelge 4.11. İşletmenin alet-ekipman durumu

	Frekans	Yüzde	Ortalama
Traktör	96	104.35	1.04
Traktör Pulluğu	100	108.70	1.09
Diskarov	47	51.09	0.51
Kültivatör	65	70.65	0.71
Mibzer	73	79.35	0.80
Biçer Döver	12	13.04	0.13
Harman Makinası	16	17.39	0.17
Römork	93	101.09	1.01
Süt Makinası	63	68.46	0.68
Yem Karma Makinası	27	29.35	0.29
Silaj Makinası	6	6.52	0.07
Balya Makinası	16	17.39	0.17
Diğer	1	1.09	0.01
Yıllık Toplam Tamir Bakım Masrafı (Bin TL)			217 400
Yıllık Ortalama Tamir Bakım Masrafı (Bin TL)			2 363

4.2.4. İşletmelerin bina varlık durumu

Araştırma kapsamındaki işletmelerin bina varlık durumu ve bina masraf durumları Çizelge 4.12’de verilmiştir. İşletmelerin bina varlık durumu incelendiğinde; işletmelerin ortalama bina yaşının 1999 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin bina alanı ortalama 135.60 m² olarak tespit edilmiştir. İşletmelerin yıllık ortalama bina tamir-bakım masrafının ortalama 1 067 TL olduğu tespit edilmiştir.

İğdır ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili araştırmada bina alanı 123.62 m² olarak tespit edilmiştir (Şahin ve ark., 2016).

Çizelge 4.12. İşletmenin bina varlık durumu ve bina masrafları

Ortalama Bina Varlık Yaşı (Yıl)	1999
Ortalama Bina Alanı (m ²)	135.60
Yıllık Ortalama Tamir-Bakım Masrafı (Bin TL)	1 067

4.3. İşletmelerin Tarımsal Destekleme Politikalarıyla İlgili Bilgi Durumu

Araştırma kapsamındaki işletme sahiplerinin destekleme ödemesinden faydalanma durumu ve faydalandıkları destekleme ödeme kalemleri Çizelge 4.13'te verilmiştir. İşletme sahiplerinin destekleme ödemesinden yararlanma durumu incelendiğinde; işletme sahiplerinin %90.22'sinin desteklemelerden yararlandığı tespit edilmiş ve işletme sahiplerinin yararlandığı en önemli destek kalemin %74.70 ile süt desteği olduğu tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinden %9.78'inin ise destekleme ödemelerinden faydalanmadığı tespit edilmiştir.

Ağrı ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri adlı çalışmada; işletmelerin destekleme kalemleri mazot gübre desteği %85.5 ile en büyük paya sahip olmuştur (Bakan ve ark., 2016).

Türkiye'de uygulanan tarımsal desteklerin üretici açısından değerlendirilmesi (Kahramanmaraş ili örneği) adlı çalışmada; üreticilerin en fazla mazot desteğinden yararlandığı tespit edilmiştir (Erdal ve ark., 2013).

Çizelge 4.13. İşletme sahiplerinin destekleme ödemesinden faydalanma durumları

Destekleme Ödemesi Faydalanma Durumları		
	Frekans	Yüzde
Evet	83	90.22
Hayır	9	9.78
Toplam	92	100.00
Destekleme Alan Üreticilerin Faydalandıkları Destekleme Kalemleri *		
	Frekans	Yüzde
Süt Desteği	62	74.70
Yem Bitkileri Desteği	51	61.45
Suni Tohumlama Desteği	27	32.53
Alet Ekipman Desteği	14	18.87
Girdi Desteği (Tohum, Gübre, İlaç, vb.)	46	55.42
Akaryakıt Desteği	26	31.33
Diğer	1	1.20

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

Araştırma bölgesindeki işletme sahiplerinin desteklemeleri öğrenme durumları Çizelge 4.14’de verilmiştir. İşletme sahiplerinin desteklemeleri öğrenme durumları incelendiğinde; işletme sahiplerinin desteklemeleri %42.86 ile en çok televizyondan öğrendiği, en az ise %5.19 ile köye gelen bakanlık personelinden öğrendiği belirlenmiştir.

Türkiye’de uygulanan tarımsal desteklerin üretici açısından değerlendirilmesi (Kahramanmaraş ili örneği) adlı çalışmada; üreticilerin devletin desteklemelerini %70.7 oranında il ve ilçe gıda tarım hayvancılık müdürlükleri ve personelinden, %16.9’luk kısmının ziraat odası ve çiftçi örgütlerinden %11.3 televizyon ve gazetelerden, %1.1.’lik kısmının ise tarım danışmaları kanalıyla ulaştığı tespit edilmiştir (Erdal ve ark. 2013).

Çizelge 4.14. Hayvancılık desteklerini öğrenme durumu

Hayvancılık Desteklerini Öğrenme Durumu*		
	Frekans	Yüzde
Televizyon	66	42.86
Köye Asılan Afiş ve Broşürlerden, Dağıtılan Kitapçıklardan	24	15.58
Akraba ve Komşulardan	28	18.18
Tarım Danışmanlarından	9	5.84
Köye Gelen Bakanlık Personelinden	8	5.19
İnternet (Bakanlık İnternet Sayfası)	19	12.34

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

İşletme sahiplerinin devletin desteklemeleri nasıl olmalı sorusuna vermiş oldukları cevaplar Çizelge 4.15'te verilmiştir. Desteklemeler girdilere olmalı cevabının %38.17 ile ilk sırada olduğu tespit edilmiştir. % 10.69 ile desteklemelerin yöresel bitki desenine göre ayrı ayrı olmalı cevabının son sırada olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de uygulanan tarımsal desteklerin üretici açısından değerlendirilmesi (Kahramanmaraş ili örneği) adlı çalışmada üreticilerin %15.82’si ürün fiyatlarına destek verilmesini isterken; %82.50’lik kısmı ise girdi (mazot, gübre ilaç, tohum, yem vb.) üzerinden destek verilmesini ve böylece uygun fiyatlardan girdileri satın almalarının gerektiğini belirtmiştir (Erdal ve ark., 2013).

Araştırmada sonuçlar arasında paralellik olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.15. İşletmecilerin devlet desteklemelerinin nasıl olması gerektiği

Devlet Desteklemeleri Nasıl Olmalı*	Frekans	Yüzde
Ürün Fiyatına Olmalı	47	35.88
Girdilere Olmalı	50	38.17
Dekar Başı Nakit Para Olmalı	20	15.27
Yöresel Bitki Desenine Göre Ayrı Ayrı Olmalı	14	10.69

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

4.4. Hayvancılık İşletmesi İle İlgili Genel Bilgiler

4.4.1. İşletmelerin hayvan varlık durumu

Araştırma kapsamındaki işletmelerin mevcut hayvan varlık durumu, hayvan varlıklarının değeri ve irat hayvanlarının tür durumu Çizelge 4.16’da verilmiştir. İşletmelerin varlıkları incelendiğinde; iş hayvanı grubunda at varlığının ortalama 4.35 ile birinci sırada olduğu tespit edilmiştir. İrat hayvan grubunda inek varlığının ortalama 11.62 ile birinci sırada olduğu tespit edilmiştir. Kümes hayvanı grubunda ise tavuk varlığının ortalama 12.34 ile birinci sırada bulunduğu tespit edilmiştir. Arıkovanı varlığının ortalama 0.45 olduğu tespit edilmiştir. İş hayvanların toplam değerinin 14 250 TL, irat hayvanların toplam değerinin 14 144 250 TL, kümes hayvanlarının toplam değerinin 51 100 TL ve arı kovanı varlığının toplam değerinin 48 500 TL olduğu tespit edilmiştir.

İrat hayvanlarının tür durumu incelendiğinde %37.24 ile yerli ırkın birinci sırada, %32.07 ile kültür ırkın ikinci sırada ve %30.69 ile melez ırkın üçüncü sırada olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.16. İşletmenin hayvan varlığı, hayvan varlığı değeri ve irat hayvanların türlerine göre dağılımı

Nev'i	Frekans	Ortalama		
A) İş Hayvanı			Toplam Değeri	
At	4	4.35	14 250	
Kısarak	2	4.17		
Eşek	3	3.26		
Öküz	-	-		
B) İrat Hayvanı			Toplam Değeri	
İnek	1 069	11.62	14 144 250	
Dana	502	5.46		
Tosun	326	3.54		
Düve	335	3.64		
Manda	20	0.22		
Koyun	210	2.28		
Kuzu	55	0.59		
Keçi	80	0.87		
C) Kümes Hayvanı			Toplam Değeri	
Tavuk	1 135	12.34	51 100	
Horoz	410	4.46		
Kaz	202	2.20		
Ördek	87	0.95		
Hindi	18	0.20		
D) Arı Kovanı			Toplam Değeri	
Fenni	21	0.23	48 500	
Yerli	20	0.22		
İrat Hayvanların Tür Durumu				
	Adet	Yerli	Melez	Kültür
İnek	1 069	292	432	345
Dana	502	136	183	183
Tosun	326	132	36	158
Düve	335	112	76	147
Manda	20	20	0	0
Koyun	210	210	0	0
Kuzu	55	55	0	0
Keçi	80	10	70	0
Toplam	2 597	967	797	833
Toplam İrat Hayvan Varlığının Türlerine Oranı (%)		37.24	30.69	32.07

4.4.2. İşletmecinin hayvancılık işletmesi ile ilgili bilgi durumu

İşletmelerin hayvancılık faaliyeti yapma süresi ve hayvancılık yapma nedeni Çizelge 4.17'de verilmiştir. İşletmelerin hayvancılık faaliyeti yapma süresinin ortalama 20.10 yıl olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin hayvancılık yapma nedenleri arasında %30.97 ile hayvancılık faaliyetini kârlı bulma olduğu tespit edilmiştir. Diğer nedenlerin ise %2.62 ile son sırada yer aldığı tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinin hayvancılık

faaliyetini yapma amaçlarında ise %76.09 ile her ikisi cevabının (hem ev ihtiyaçlarını karşılamak hem de ticari) ilk sırada yer aldığı görülmüştür.

Çizelge 4.17. İşletmelerin hayvancılık faaliyeti yapma süresi ve hayvancılık yapma nedeni durumu

İşletmelerin Hayvancılık Faaliyeti Yapma Süreleri Ortalama (Yıl)		20.10
İşletmelerin Hayvancılık Faaliyeti Yapma Nedenleri *		
	Frekans	Yüzde
Kârlı Buluyorum	35	30.97
Hayvancılık Desteklemeleri Oldukça Cazip	9	7.96
Bu Köyde ve Civar Köylerde İnsanlar Bu İş Yapar	28	24.78
Ata, Baba Mesleği	38	33.63
Diğer	3	2.62
İşletmelerin Hayvancılık Faaliyeti Yapma Amaçları		
	Frekans	Yüzde
Ev İhtiyaçlarını Karşılama	14	15.22
Ticari	8	8.70
Her İkisi De	70	76.09
Toplam	92	100.00

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

Araştırma bölgesindeki üreticilerin hayvancılıkta en önemli harcama kalemleri öncelik sırasına göre incelendiğinde, üreticiler birinci öncelik olarak yem giderini, ikinci öncelik olarak veteriner giderini, üçüncü öncelik olarak ilaç giderini, dördüncü öncelik olarak barınak bakım onarım giderini ve son olarak ta nakliye giderlerini sıralamışlardır. Böylece hayvancılıkta en önemli harcama kalemlerinde ilk üç sırada yem, veteriner ve ilaç giderinin olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. İşletmelerin harcama kalemlerinin öncelik sıralaması

Harcama Kalemleri	Öncelik Sırası	Frekans	Yüzde
Yem Gideri	1.Öncelik	73	79.35
	2.Öncelik	4	4.35
	3.Öncelik	11	11.95
	4.Öncelik	4	4.35
	5.Öncelik	0	0.00
İlaç Gideri	1.Öncelik	2	2.17
	2.Öncelik	32	34.78
	3.Öncelik	40	43.48
	4.Öncelik	17	18.48
	5.Öncelik	1	1.09
Barınak Bakım Onarım Gideri	1.Öncelik	14	15.22
	2.Öncelik	10	10.87
	3.Öncelik	20	21.74
	4.Öncelik	32	34.78
	5.Öncelik	16	17.39
Nakliye Gideri	1.Öncelik	0	0.00
	2.Öncelik	6	6.52
	3.Öncelik	3	3.26
	4.Öncelik	24	26.09
	5.Öncelik	59	64.13
Veteriner Gideri	1.Öncelik	3	3.26
	2.Öncelik	40	43.48
	3.Öncelik	18	19.57
	4.Öncelik	15	16.30
	5.Öncelik	16	17.39

Araştırma kapsamındaki işletmelerdeki hayvancılık faaliyet çeşitleri Çizelge 4.19’da verilmiştir. İşletmelerin üretim tipleri incelendiğinde; üreticilerin %25.00’i sadece süt hayvancılığı, %70.65’i ise hem süt hem de besi hayvancılığı yapmaktadır. Besi hayvancılığı yapan üreticiler %63.64’ü kurban besisi ve %36.36’sı kombina (mezbaha) besiciliği yapmaktadırlar.

Çizelge 4.19. İşletmelerdeki hayvancılık faaliyet çeşitleri

	Frekans	Yüzde
Süt Üretimi	23	25.00
Et Üretimi (Besicilik)	4	4.35
Süt ve Et Üretimi	65	70.65
Toplam	92	100
Besicilik Türü		
	Frekans	Yüzde
Kurban Besisi	56	63.64
Kombina (Mezbaha) Besiciliği	32	36.36
Toplam	88	100

İşletmelerdeki ortalama sağılan hayvan sayısı ve hayvan başı ortalama süt verimleri incelendiğinde; işletmelerde 1 009 hayvanın sağım yapıldığı, sağılan hayvan sayısı ortalama 11.47 olarak bulunmuştur. Ortalama süt verimi ise 11.15 litre olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Süt üretimi yapan işletmelerin ortalama sağılan hayvan sayısı ve ortalama hayvan başı süt verimi

Ortalama Sağılan Hayvan Sayısı (Baş)	11.47
Ortalama Hayvan Başı Süt Miktarı (Litre)	11.15

Araştırma kapsamındaki işletmelerde süt sağım yapılış şekilleri Çizelge 4.21’de verilmiştir. Üreticilerin %29.95’i elle sağım, %70.45’i sağım makinesi ile sağım yapmaktadır. Süt üretimi yapan işletmelerde süt sağım ünitesi varlığı incelendiğinde; işletmelerin %25.29’unda süt sağım ünitesi bulunmadığı, %74.71’inde ise süt sağım ünitesi bulunduğu belirlenmiştir.

Sivas ilinde süt sığırcılığı işletmelerinde yapılan araştırmada; işletmelerin %23.3’ünün elle, %60.9’unun seyyar süt sağım makineleri ile %15.18’inin otomatik sağım ünitesi ile süt sağımı yaptığı tespit edilmiştir (Hozman ve ark., 2016).

Bingöl ile damızlık sığır yetiştiricileri birliğine bağlı sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu adlı çalışmada; işletmelerin büyük bir kısmının (%80.80’inin) elle sağım yaptıklarını belirtmişlerdir (Daş ve ark., 2014).

Çizelge 4.21. İşletmelerdeki süt sağımı yapılma şekli

	Frekans	Yüzde
Elle Sağım	26	29.55
Makine İle Sağım	62	70.45
Toplam	88	100.00

İşletmelerde üretilen sütün değerlendirme şekilleri incelendiğinde; üreticilerin %58.70'i mandıraya vererek değerlendirdiğini, %11.96'sı sokakta satarak değerlendirdiğini, %25.00'i ise peynir ve yoğurt yaparak değerlendirdiğini belirtmiştir.

Ağrı ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri adlı çalışmada; işletmelerin %15.1'i süt toplayıcılarına, %2.8'i mandıraya , %82.1'i diğer şekillerde (ev ihtiyacı, isteyene satış vs) değerlendirmekte olduklarını belirlenmiştir (Bakan ve ark., 2016).

İşletmelerin üretilen sütü kendilerinin değerlendirme amacıyla günlük ihtiyaçları için gerekli olan parayı kazanmak ve ev ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları belirtilebilir.

Çizelge 4.22. İşletmelerde üretilen sütün değerlendirme şekli

	Frekans	Yüzde
Mandıraya Veriyorum	54	58.70
Sokakta Satıyorum	11	11.96
Peynir Yoğurt Yapıyorum	23	25.00
Toplam	88	100.00

İşletmelerdeki hayvanların otlak alanları ile hayvanların bir yıl içerisindeki ahırda bulunma sürelerine bakıldığında, %70.65'i köyün ortak merasında, %7.61'i kendi arazisinde, %3.36'sı kiraladığı alanda otlatırken, %18.48'inin ise otlatma yapmadığı tespit edilmiştir. Üreticilerin %81.52'si hayvanlarını sadece kışın ahırda tutarken, %28.72'si bütün yıl ahırda bulundurduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.23).

Sivas ilinde süt sığırcılığı işletmelerinde yapılan araştırmada; işletmelerin %80'i hayvanlarını merada otlatırken, %19'u kısmen meradan faydalanmış %1'nin ise meradan hiç yararlanmadıkları tespit edilmiştir (Hozman ve ark., 2016).

Bingöl ile damızlık sığır yetiştiricileri birliğine bağlı sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu adlı çalışmada; yetiştiricilerin %67.50'sinin meralardan faydalandığı tespit edilmiştir (Daş ve ark., 2014).

Çizelge 4.23. Hayvanların otlak alanları ve ahırda bulunma süreleri

Hayvanların Otlak Alanları		
	Frekans	Yüzde
Otlatılmıyor	17	18.48
Köyün Ortak Merasında	65	70.65
Kendi Arazimde	7	7.61
Kiraladığım Alanda	3	3.26
Toplam	92	100.00
Hayvanların Ahırda Bulunma Süreleri		
Kışın Ahırda	75	81.52
Bütün Yıl Boyunca Ahırda	17	18.48
Toplam	92	100.00

Araştırma kapsamındaki işletme bölgesindeki mera alanlarının yeterlilik durumu Çizelge 4.24'te verilmiştir. Üreticilerin %44.57'sinin mera alanlarını yeterli bulduğu, %55.43'ünün ise mera alanlarını yetersiz bulduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.24. İşletme bölgesindeki mera alanlarının yeterlilik durumu

	Frekans	Yüzde
Yeterli	41	44.57
Yeterli Değil	51	55.43
Toplam	92	100.00

İşletmelerin kaba yem ihtiyaçlarını karşılama durumları incelendiğinde; işletmelerin %46.74'ünün kaba yem ihtiyacını karşılayabildiği, %53.26'sının ise kaba yem ihtiyacını karşılayamadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. İşletmelerin kaba yem ihtiyacını karşılama durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	43	46.74
Hayır	49	53.26
Toplam	92	100.00

Araştırma bölgesindeki işletmelerde kaba yem olarak kullanılan yem bitkileri tercih sıralaması incelendiğinde; üreticiler kaba yemde ilk tercih olarak saman, ikinci tercih olarak ot, üçüncü tercih olarak yonca ve son olarak diğer kaba yem bitkilerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Erzincan ilinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısal özellikleri: Çayırılı ilçesi örneği adlı çalışmada; kaba yemde sırası ile saman, yonca, çayır otu, korunga ve silaj türünü tercih ettiklerini belirlenmiştir (Özyürek ve ark. 2014).

Her iki araştırma sonuçları da paralellik göstermektedir.

Çizelge 4.26. İşletmelerin kaba yem tercih sıralaması

	Öncelik Sırası	Frekans	Yüzde
Ot	1.Tercih	20	21.74
	2.Tercih	32	34.78
	3.Tercih	39	42.39
	4.Tercih	1	1.09
Saman	1.Tercih	59	64.13
	2.Tercih	29	31.52
	3.Tercih	4	4.35
	4.Tercih	0	0.00
Yonca	1.Tercih	13	14.13
	2.Tercih	31	33.69
	3.Tercih	47	51.09
	4.Tercih	1	1.09
Diğer	1.Tercih	0	0.00
	2.Tercih	0	0.00
	3.Tercih	2	2.17
	4.Tercih	90	97.83

Araştırma bölgesindeki işletmelerin suni yem kullanım durumları incelendiğinde; işletmelerin %92.39'u işletmesinde suni yem kullanmaktadır. Üreticilerin %7.61'i işletmesinde suni yem kullanmamaktadır (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27. İşletmelerin suni yem kullanım durumları

	Frekans	Yüzde
Evet	85	92.39
Hayır	7	7.61
Toplam	92	100.00

İşletmelerin ürünlerini pazarlama yer durumu Çizelge 4.28'de verilmiştir. İşletmelerin ürünlerini pazarlama durumları incelendiğinde; işletmelerin ürünleri pazarlama durumlarında kendilerinin pazarlaması ve kooperatif aracılığı ile pazarlama %37.37 ile ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Başka illere pazarlama durumunun %1.01 ile son sırada aldığı görülmüştür.

Çizelge 4.28. İşletmelerin pazarlama yer durumu

	Frekans	Yüzde
Kendi	37	37.37
Kooperatif	37	37.37
Başka İller	1	1.01
Tüccar	21	21.21
Aracı	3	3.03

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

4.5. İşletmenin Finansman Durumu İle İlgili Bilgiler

Araştırma bölgesindeki işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılama durumu Çizelge 4.29’da verilmiştir. İşletmelerin finansman ihtiyacını karşılama durumu incelendiğinde; işletmelerin %46.61’i besi olarak beslenen hayvanlarda elde edilen gelir ile %26.27’si hayvanlardan elde edilen sütü satarak, %15.25 aylık geliri ile ve %11.86’sı da kredi kullanarak karşıladığını belirtmiştir.

Çizelge 4.29. İşletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılama durumu *

	Frekans	Yüzde
Besi Olarak Beslenen Hayvanlarda Elde Edilen Gelir İle	55	46.61
Hayvanlardan Elde Edilen Sütü Satarak	31	26.27
Aylık Gelirim İle (Emekli Aylığı veya Başka Bir İşte Çalışarak	18	15.25
Kredi Kullanarak	14	11.86

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

Araştırma bölgesindeki işletmelerin yabancı kaynak tercih sıralaması Çizelge 4.30’da verilmiştir. İşletmeler yabancı kaynak tercih sıralamasında birinci tercih olarak bankaları, ikinci tercih olarak ortakları, üçüncü tercih olarak kredi kooperatiflerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.30. İşletmelerin yabancı kaynak tercih sıralaması

		Frekans	Yüzde
Banka	1.Tercih	50	54.35
	2.Tercih	7	7.61
	3.Tercih	35	38.04
Ortaklar	1.Tercih	9	9.78
	2.Tercih	56	60.87
	3.Tercih	27	29.35
Kredi Kooperatifleri	1.Tercih	33	35.87
	2.Tercih	29	31.52
	3.Tercih	30	32.61

Araştırma bölgesindeki işletmelerin kredi kullanma durumu Çizelge 4.31’de verilmiştir. İşletmelerin kredi kullanma durumu incelendiğinde; işletmelerin %45.65’i yılda 1-2 kez, %19.57’si yılda 3-4 kez ve %6.52’si yılda 5-6 kez kredi kullandığını belirtmiştir. İşletmelerin %28.26’sı ise kredi kullanmadığını belirtmiştir.

Hayvancılık sektöründe uygulanan politikaların süt sığırcılığı işletmelerine etkisi üzerine üretici görüşlerinin saptanması: İzmir ili örneği adlı çalışmada; üreticilerin %75’inin kredi kullandığı tespit edilmiştir (Uzmay, 2017).

İşletmelerin son bir yılda kredi kullanma durumuna incelendiğinde; işletmelerin %39.13’ünün kredi kullandığı, %60.87’sinin kredi kullanmadığı belirlenmiştir. Kredi kullanan işletmeler içerisinde ortalama kredi kullanım tutarı 49 027 TL olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.31. İşletmelerin kredi kullanma durumu

	Frekans	Yüzde
Kullanmıyorum	26	28.26
Yılda 1-2 Kez	42	45.65
Yılda 3-4 Kez	18	19.57
Yılda 5-6 Kez	6	6.52
Toplam	92	100.00

İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerinin vade durumu ve çalışılan banka sayısı ortalaması Çizelge 4.32’de verilmiştir. İşletmelerin çalışılan banka sayısı ortalamasının 1.21 olduğu tespit edilmiştir. İşletmeler kullanmış oldukları banka kredilerinin vadelerinin %78.79’unun ağırlıklı kısa vadeli, %21.21’inin ağırlıklı uzun vadeli olduğu belirtmişlerdir.

İşletmelerin hayvancılık faaliyetleri boyunca 5 616 000 TL kredi kullandığı ve kullanılan kredilere 489 300 TL faiz ödedikleri belirlenmiştir. İşletmelerin %53.00'ü tarımsal kredi almanın kolay olduğunu, %47.00'si tarımsal kredi almanın kolay olmadığı belirtmişlerdir.

Çizelge 4.32. İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerinin vade durumu ve çalışılan banka sayısı ortalama durumu

Çalışılan Banka Sayısı ve Ortalaması	80	1.21
Kredi Vadeleri	Frekans	Yüzde
Ağırlıklı Kısa Vadeli	52	78.79
Ağırlıklı Uzun Vadeli	14	21.21
Toplam	66	100.00

İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerini değerlendirme durumu Çizelge 4.33'te verilmiştir. İşletmeler kullanmış oldukları banka kredileri %38.89'u hayvan almada, %50.00'si girdi temininde, % 13.89'u diğer bitkisel üretim amaçlı ihtiyaçlarda, %5.56'sı diğer hayvansal üretim amaçlı ihtiyaçlarda, %25.00'i özel amaçlarda, %2.78'si diğer ihtiyaç kalemlerinde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.33. İşletmelerin kullanmış oldukları banka kredilerini değerlendirme durumu*

	Frekans	Yüzde
Hayvan Alınımı	14	38.89
Girdi Temini	18	50.00
Diğer Bitkisel Üretim Amaçlı İhtiyaçlar	5	13.89
Diğer Hayvansal Üretim Amaçlı İhtiyaçlar	2	5.56
Özel Amaçlar	9	25.00
Diğer	1	2.78

* Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

4.6. İşletmecinin Bilinç Düzeyi ve Başlıca Sorunları

İşletmecilerin üretici örgütlerine üyelik durumu, yönetim organlarında görev alma ve tarımla ilgili bir toplantıya katılma durumu Çizelge 4.34'te verilmiştir. İşletmecilerin %92.39'u herhangi bir üretici örgütüne üyeliğinin bulunduğunu, %7.61'i ise üyeliğinin bulunmadığı belirtmiştir. İşletmecilerin %23.53'ü kuruluşun yönetim organlarında görev aldığını, %76.47'si görev almadığını belirtmiştir.

Erzincan ilinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısal özellikleri: Çayırılı ilçesi örneği adlı çalışmada, işletmelerin %55'i herhangi bir tarımsal örgüte üye değilken üye

olanların %13'ü damızlık sığır yetiştiricileri birliğine, %32'si tarımsal kooperatiflere üyedir. Üye olmayan işletmelerin %65 örgütlerin işletmesine bir katkısı olacağına inanmadığı için üye olmadığını ifade etmiştir (Özyürek ve ark., 2014).

İşletmecilerin %65.22'si tarımla ilgili her hangi bir kurs/toplantıya katıldığını %34.78'i ise katılmadığı belirtmiştir.

Sivas ilinde süt sığırcılığı işletmelerinde yapılan araştırmada; hayvancılıkla ilgili herhangi bir kursa katılma oranı %14.29 olarak tespit edilmiştir (Hozman ve ark., 2016).

Trakya bölgesinde faaliyet gösteren tarım işletmelerinin yapısal özellikleri ve tarımsal uygulamalara yaklaşımları adlı çalışmada; herhangi bir kursa katılma oranının %56.21 olduğu tespit edilmiştir (Aydın ve ark., 2016).

Araştırmamızda herhangi bir kurs/toplantıya katılma durumun diğer araştırmalara göre yüksek çıkması üreticilerin faaliyet alanındaki gelişmelere ilgili olduklarını göstermektedir.

Çizelge 4.34. İşletmecilerin üretici örgütlerine üyelik durumu, yönetim organlarında görev alma ve tarımla ilgili bir toplantıya katılma durumu

Herhangi Bir Üretici Örgütüne Üyelik Durumu		
	Frekans	Yüzde
Evet	85	92.39
Hayır	7	7.61
Toplam	92	100.00
Kuruluşun Yönetim Organlarında Görev Alma Durumu		
Evet	20	23.53
Hayır	65	76.47
Genel	85	100.00
Tarımla İlgili Her Hangi Bir Kurs/Toplantıya Katılma Durumu		
Evet	60	65.22
Hayır	32	34.78
Toplam	92	100.00

İşletmecilerin ahır ve ağıl temizliğini düzenli yapma durumu Çizelge 4.35'de verilmiştir. İşletmecilerin %63.04'ü ahır ve ağıl temizliğini düzenli yaptığını, %34.78'i ise düzenli yapmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.35. İşletmecilerinin ahır ve ağıl temizliğini düzenli yapma durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	58	63.04
Hayır	34	36.96
Toplam	92	100.00

İşletmecilerin üretimle ilgili kayıt tutma durumu ve kayıt yöntemi Çizelge 4.36’da verilmiştir. İşletmecilerin %78.26’sı üretimle ilgili kayıt tuttuğunu, %21.74’ü ise üretimle ilgili kayıt tutmadığını belirtmiştir. İşletmeciler arasında kayıt tutanların %16.67 bilgisayar programında kayıt tuttuğunu, %83.33’ü ise deftere yazarak kayıt tuttuğunu belirtmiştir.

Ağrı ile süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri adlı çalışmada; işletmelerinde kayıt tutanların oranı %81.13 olarak tespit edilmiş, üreticilerin %98.8’i kayıt tutma yöntemi olarak defter tuttıklarını ifade etmişlerdir (Bakan ve ark., 2016).

Bingöl ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine bağlı sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu adlı çalışmada; işletmelerin %62.80’i hiç kayıt tutmadığını, %37.20’si ise kayıt tuttuğunu belirtmişlerdir (Daş ve ark., 2014).

Araştırmamızda diğer araştırmalar arasında kayıt tutma oranının yüksek olması ve bilgisayar ile kayıt tutma yönteminin bulunması üreticilerin bilinçli bir üretim faaliyetleri yürüttüklerini göstermektedir.

Çizelge 4.36. İşletmecilerin üretimle ilgili kayıt tutma durumu ve kayıt yöntemi

İşletmelerin Üretimle İlgili Kayıt Tutma Durumu		
	Frekans	Yüzde
Evet	72	78.26
Hayır	20	21.74
Toplam	92	100.00
İşletmelerin Üretimle İlgili Kayıt Tutma Yöntemi		
Bilgisayar Programı	12	16.67
Defter	60	83.33
Toplam	72	100.00

İşletmecilerin tarımdan kazanmış oldukları geliri tarıma yatırım olarak ayırma durumu Çizelge 4.37’de verilmiştir. İşletmecilerin tarımdan kazanmış oldukları geliri tarıma yatırım olarak ayırma durumu incelendiğinde; işletmecilerin %34.78’i kazançlarının %0-10’unu, %11.96’sı kazançlarının %11-20’sini, %28.26’sı kazançlarının %21-

30'unu, %25.00'i ise kazançlarının %31 ve yukarısını tarıma yatırım olarak ayırdıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye'de uygulanan tarımsal desteklerin üretici açısından değerlendirilmesi (Kahramanmaraş ili örneği) adlı çalışmada; üreticilerin faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerin %37.3'ünün elde ettikleri gelirin %5.15'ini geri tarıma yatırdığı, %29.9'unun elde edilen gelirin % 15-25'ini geri tarıma aktardığı görülmüştür. Tarımsal kazancının %25'ini geri tarıma yatırım yapan kısım ise %5.6 civarında olup oldukça azdır. Gelirin %5'ine kadarını geri tarıma yatıran kısım ise %27.2 oranındadır (Erdal ve ark., 2013).

Çizelge 4.37. İşletmecilerin tarımdan kazanmış oldukları geliri tarıma yatırım olarak ayırma durumu

	Frekans	Yüzde
%0- 10	32	34.78
%11-20	11	11.96
%21-30	26	28.26
%31 ve yukarısı	23	25.00
Toplam	92	100.00

İşletmecilerin devletin destekleme ödemelerini öğrenme durumu Çizelge 4.38'de verilmiştir. Devletin destekleme ödemelerini işletmecilerin, %42.17'si televizyondan, %13.86'sı köye asılan afiş, broşürden, %24.70'i akraba ve komşudan, %3.01'i gazeteden, %6.02'si köye gelen diğer uzmandan, %10.24'ü ise diğer haber kaynaklarından öğrendiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.38. İşletmecilerin devletin destekleme ödemelerini öğrenme durumu

	Frekans	Yüzde
Televizyondan	70	42.17
Köye Asılan Afiş, Broşür	23	13.86
Akraba ve Komşu	41	24.70
Gazete	5	3.01
Köye Gelen Diğer Uzman	10	6.02
Diğer	17	10.24

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

İşletmecilerin ailesini geçindirecek kadar sabit geliri olması halinde çiftçilikle uğraşma durumu Çizelge 4.39'da verilmiştir.

İşletmecilerin ailesini geçindirecek kadar sabit geliri olması halinde çiftçilikle uğraşma durumu incelendiğinde; işletmecilerin %35.87'si kesinlikle çiftçiliği bırakacağını,

%41.30'u yine de çiftçilik yapmaya devam edeceğini, %22.83'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.39. İşletmecilerin ailesini geçindirecek kadar sabit geliri olması halinde çiftçilikle uğraşma durumu

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Çiftçiliği Bırakırım	33	35.87
Hayır Çiftçilik Yaparım	38	41.30
Kararsızım	21	22.83
Toplam	92	100.00

Tarım ve Orman Bakanlığı İl-İlçe Müdürlüklerinde teknik elemanların yeterlilik durumu ve işletmecilerin faydalanma durumu Çizelge 4.40'da verilmiştir. İşletmecilerin %45.65'i bakanlık personelinden hiç faydalanmadığını, %25.00'i senede bir iki kez gördüğünü, %16.30'u teknik elemanın yetersiz olması nedeniyle kendilerini ulaşamadığını, %13.05'i ise bakanlık personelinden faydalandığını belirtmiştir.

Çizelge 4.40. Tarım ve Orman Bakanlığı İl-İlçe Müdürlüklerinde teknik elemanların yeterlilik durumu ve işletmecilerin faydalanma durumu

	Frekans	Yüzde
Hiç Faydalanamıyor	42	45.65
Senede Bir İki Kez Görüyor	23	25.00
Teknik Eleman Yetersiz-Ulaşamıyor	15	16.30
Faydalanıyor	12	13.05
Toplam	92	100.00

İşletmecilerin çiftçiliği baba mesleği olarak yapma durumu Çizelge 4.41'de verilmiştir. İşletmecilerin çiftçiliği baba mesleği olarak yapma durumu incelendiğinde; işletmecilerin %85.87'si baba mesleği olarak yaptıklarını, %14.13'ü ise baba mesleği olarak yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.41. İşletmecilerin çiftçiliği baba mesleği olarak yapma durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	79	85.87
Hayır	13	14.13
Toplam	92	100.00

İşletmecilerin tarımda çocukları için bir gelecek görme durumu Çizelge 4.42’de verilmiştir. İşletmecilerin tarımda çocukları için bir gelecek görme durumu incelendiğinde; işletmecilerin %78.26’sı bugün için gelecek görmediğini, %18.48’i ilerisi için geleceğin iyi olacağını, %3.26’sı gelecek gördüğünü belirtmişlerdir.

Çizelge 4.42. İşletmecilerin tarımda çocukları için bir gelecek görme durumu

	Frekans	Yüzde
Bugün İçin Hayır	72	78.26
İlerisi İçin İyi Olacak	17	18.48
Evet	3	3.26
Toplam	92	100.00

İşletme sahiplerinin önemli gördüğü üretim ile ilgili problemleri ve problemlere çözüm önerileri Çizelge 4.43’de verilmiştir. İşletmelerin üretim ile ilgili problemleri arasında, %21.17 ile yetersiz sermayeyi, %13.73 ile girdilerin çok pahalı olmasını, %12.89 ile ürünlerin değerinde pazarlanamamasını en önemli ilk üç sıradaki problem olarak beyan etmişlerdir. İşletmelerin problemlere çözüm önerileri arasında, %23.50 ile yem desteğinin artırılması, %19.66 ile ithal hayvan getirilmemesi, %19.23 ile tarıma verilen desteğin artırılmasının ilk üç sırada yer aldığı görülmüştür.

Çizelge 4.43. İşletme sahiplerinin önemli gördüğü üretim ile ilgili problemleri ve çözüm önerileri

İşletme Sahiplerinin Önemli Gördüğü Üretim İle İlgili Problemleri*		
	Frekans	Yüzde
Yetersiz Sermaye	72	20.17
Ürünlerin Değerinde Pazarlanamaması	46	12.89
Rekabete ve İthalata Karşı Dayanamama	22	6.16
Yetersiz Devlet Desteği	28	7.84
Hastalıklar	44	12.32
Yetersiz Arazi	28	7.84
Bilgi ve Tecrübe Eksikliği	14	3.92
Yetersiz İşgücü	20	5.60
Kredi Sorunu	34	9.52
Girdilerin Çok Pahalı Olması	49	13.73
Genel Problemler İçin Çözüm Önerileri*		
Yem Desteği Artırılmalı	55	23.50
Mera Alanları Artırılmalı	31	13.25
Tarıma Verilen Destek Artırılmalı	45	19.23
Üreticiye Kredi Desteği Sağlanmalı	24	10.26
İthal Hayvan Getirilmemeli	46	19.66
Et ve Süt Kurumu Daha Etkin Çalışmalı	33	14.10

*Birden Fazla Seçenek İşaretleme Yapılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan işletmelerin mevcut durumları ve kredi kullanımları ele alınmıştır.

Araştırmada kullanılan veriler Sivas merkez ilçede hayvansal üretim yapan 92 işletmeden, anket yoluyla derlenmiştir. Araştırma bölgesindeki işletmelerin; sosyo-ekonomik özellikleri, mevcut varlıkları, üretici örgütlerine üyelik durumları ve destekleme politikaları, hayvansal masraf kalemleri ve hayvancılık ile ilgili genel bilgileri, kredi kullanımı incelenmiştir.

İncelen işletmelerden elde edilen bazı sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Hayvancılık yapan işletmelerde işletme sahiplerinin yaş ortalaması 43.48, İşletmelerdeki ortalama birey sayısı 5.29 olarak tespit edilmiştir. İşletmecilerin üreticilik deneyimi ise 21.58 yıl olduğu tespit edilmiştir.

Üreticilerin eğitim durumlarında en fazla payı %36.96 ile ortaokul mezunları alırken bunu %27.17 ile ilkokul mezunları takip etmektedir. Üreticiler arasında okur-yazar olmayan ile lisansüstü mezununun bulunmadığı tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerin %88.04'ünün sosyal güvencesinin bulunduğu, %11.96'sının ise sosyal güvencesinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin ortalama yıllık gelirlerinin 47 978 TL olduğu tespit edilmiştir. Aylık ortalama gelirin 2/3'üne yakını tarımsal üretim gelirin oluşturduğu tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin toplam 27 689 dekar araziye sahip oldukları ve bu arazilerin 23 032 dekarını işledikleri tespit edilmiştir.

İşletmelerin aile iş gücü varlığının %35.57'sini kadınların %54.64'ünü erkeklerin %9.79'unu ise çocukların oluşturduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin mevcut alet-ekipman varlıkları içerisinde işletme başına ortalama 1.09 ile traktör pulluğunun birinci sırada, traktör varlığının 1.04 ile ikinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir. İşletmelerin alet-ekipman varlıklarına yapmış oldukları tamir bakım masrafı yıllık ortalama 2 363 TL olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin ortalama bina alanı ortalamasının 135 60 m² olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin bina tamir-bakım masrafının ortalama 1 067 TL olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin mevcut hayvan varlıkları incelendiğinde iş hayvanı grubunda at varlığının ortalama 4.35 ile, irat hayvan grubunda inek varlığının ortalama 11.62 ile, kümes hayvan varlığı grubunda tavuk varlığının 12.34 ile birinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir. İrat hayvanlarında tür durumu incelendiğinde %37.24 ile yerli ırkın birinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin %78.26'sının üretici örgütlerine üye olduğu, %21.74'ünün ise üye olmadığı tespit edilmiştir. Üye olmayanların olmama nedenleri arasında %45.00 ile üretici birliklerinin faydalı olmadığı kanaatinin birinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin %90.22'sinin desteklemelerden yararlandığı, %9.78'inin ise desteklemelerden yararlanmadığı tespit edilmiştir. En çok yararlanılan destek kalemin %74.70 ile süt desteği olduğu tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin %42.86'sının desteklemeleri televizyondan öğrendiği tespit edilmiştir.

İşletmelerin hayvansal masraf kalemleri incelendiğinde hayvansal üretim yapan işletmelerin en yüksek masraf kalemi olan yem giderlerin ilk sırada olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin hayvancılık yapma sürelerinin ortalama 20.10 yıl olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin hayvancılık yapma nedenleri arasında %33.63 ile ata-baba mesleği olarak yapılmasının birinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Üreticiler harcama kalemlerin öncelik sıralamasında birinci öncelik olarak yem giderini, ikinci öncelik olarak veteriner giderini, üçüncü öncelik olarak ilaç giderini, dördüncü öncelik olarak barınak onarım giderini ve beşinci öncelik olarak nakliye giderini sıraladıkları tespit edilmiştir.

İşletmelerin üretim tipleri incelendiğinde %70.65 ile süt ve et üretiminin birinci sırada, süt üretiminin %25 ile ikinci sırada, et üretimin (besicilik) %4.35 ile üçüncü sırada bulunduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerde üretilen sütün sağım şekline incelendiğinde %70.45 ile makine ile sağım, %29.95 ile elle sağım yöntemi ile sağım yapıldığı tespit edilmiştir.

İşletmelerin kaba yem ihtiyaçlarını karşılama durumu incelendiğinde, işletmelerin %46.74'ünün kaba yem ihtiyaçlarını karşılayabildiğini, %53.26'sının ise kaba yem ihtiyaçlarını karşılayamadığı tespit edilmiştir.

İşletmelerin kaba yem tercih sıralamasında ilk tercih olarak saman, ikinci tercih olarak ot, üçüncü tercih olarak yonca, dördüncü tercih olarak da diğer kaba yem bitkilerini tercih ettikleri tespit edilmiştir.

İşletmelerin %92.39'u suni yem kullandığı, %7.61'inin suni yem kullanmadığı tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerinin en önemli gördüğü sorunların arasında yetersiz sermaye, girdilerin çok pahalı olması ve ürünlerin değerinde pazarlanamaması sorunun ilk üç sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

İşletmeler finansman ihtiyaçlarını, %46.61'i besi olarak beslenen hayvanlardan elde edilen gelir ile %26.27'si hayvanlardan elde edilen sütü satarak, %15.25'i aylık geliri ile %11.86'sı ise kredi kullanarak karşıladığını belirtmişlerdir.

İşletmeler yabancı kaynak tercih sıralamasında birinci tercih olarak bankaları, ikinci tercih olarak ortakları, üçüncü tercih olarak kredi kooperatiflerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

İşletmelerin %71.74'ü işletmelerinin ihtiyaçları için kredi kullandıklarını, %28.26'sı kredi kullanmadıklarını belirtmiştir. Kullanılan kredilerin %38.89'unun hayvan alımında, %25.00'inin özel amaçlarda kullanıldığı tespit edilmiştir.

İşletmecilerin %92.39'unun üretici örgütlerine üye olduğu %7.61'inin ise üye olmadığı tespit edilmiştir. Üyeliği bulunan işletmecilerin %23.53'ünün örgütün yönetim organlarında görev aldığı tespit edilmiştir.

İşletmecilerin %78.26'sı üretimle ilgili kayıt tuttuğunu, %21.74'ü ise kayıt tutmadığını belirtmiştir. Kayıt tutanların %16.67'si bilgisayar programında, %83.33'ü ise deftere yazarak kayıt tuttuğunu belirtmiştir.

İşletmecilerin tarımdan kazanmış oldukları geliri tarıma yatırım olarak ayırma durumu incelendiğinde; işletmecilerin %34.78'i kazançlarının %0-10'unu, %11.96'sı kazançlarının %11-20'sini, %28.26'sı kazançlarının %21-30'unu, %25.00'i ise kazançlarının %31 ve yukarısını tarıma yatırım olarak ayırdıklarını belirtmişlerdir.

Devletin destekleme ödemelerini işletmecilerin, %42.17'si televizyondan, %13.86'sı köye asılan afiş, broşürden, %24.70'i akraba ve komşudan, %3.01'i gazeteden, %6.02'si köye gelen diğer uzmandan, %10.24'ü ise diğer haber kaynaklarından öğrendiğini belirtmişlerdir.

İşletmecilerin ailesini geçindirecek kadar sabit geliri olması halinde çiftçilikle uğraşma durumu incelendiğinde; işletmecilerin %35.87'si kesinlikle çiftçiliği bırakacağını, %41.30'u yine de çiftçilik yapmaya devam edeceğini, %22.83'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

İşletmecilerin tarımda çocukları için bir gelecek görme durumu incelendiğinde; işletmecilerin %78.26'sı bugün için gelecek görmediğini, %18.48'i ilerisi için geleceğin iyi olacağını, %3.26'sı gelecek gördüğünü belirtmişlerdir.

Araştırma bölgesinde yaş ortalamasının düşük ve işletmelerde çalışan birey sayısının yüksek olmasının avantajlarının işletmelerde kullanılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bunun uygulanabilmesi için devletin uyguladığı Genç Çiftçi projesi işletmecilere üretici birlikleri ya da devlet kanalıyla anlatılmalı ve işletmecilerin başvurmaları teşvik edilmelidir.

İşletmelerdeki arazi büyüklüğünün avantajı iyi değerlendirilmeli ve üretim maliyetlerinin en büyük kalemini oluşturan yem gider maliyetinin düşürülebilmesi için üreticilerin kendi kaba yemlerini karşılayacak düzeyde üretim yapmaları teşvik edilmelidir.

İşletmelerde irat hayvanlardan elde edilen verim ve kazançların daha da arttırılabilmesi için üreticilere et ve süt verimi yüksek ırklar ile çalışılması üretici birlikleri ya da devlet desteklemeleri ile teşvik edilmelidir.

İşletmecilerin hayvancılığı ata-baba mesleği olarak görme yerine ekonomik kazanç elde etme olarak görme konusunda bilinçlenmeleri için gerekli eğitimler verilmelidir. Çünkü

Üreticilerin hayvancılığı ekonomik kazanç elde etme amacıyla yapmaları hem üretimlerini etkileyecek hem de kârlılık oranları daha da çok artıracaktır.

İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla kullanmış oldukları kredileri etkin ve verimli kullanmaları ve tekrar üretime kazandırmaları ile ilgili eğitimler bakanlığın taşradaki birimleri tarafından verilmesi gerekmektedir. Çünkü üreticiler üretim yaptıkları yerlerde komşu ve akrabalarının sahip oldukları alet ekipmanların daha da üst modellerini ya da güçlülerinin kendisinde bulunması istemekte, bunlara sahip olabilmek için ise kredi kaynaklarına başvurmaktadır. Ancak tarımda üretim sürecinin uzun ve fiyatların öngörülememesi nedeniyle üreticiler kullanmış oldukları kredilerin taksitlerini ödemekte zor durumda kalmaktadır. Üreticiler kredi taksitlerini ödeyebilmek için geçim kaynağı olan irat hayvanlarını satma yoluna gitmektedir. Bunun sonucunda ise hayvanlardan elde edilen gelir ile hayvan giderleri ve ev ihtiyaçları neredeyse başa baş karşılanıyor iken hayvan sayılarının azalması üreticilerin zarar etmesini neden olmaktadır.

Ayrıca işletmelerin kazanmış oldukları tarımsal gelirlerin aile ihtiyaçlarının ve üretim için gerekli maliyetlerin karşılığın ayrılması ve geriye kalan miktarın ise tekrar tarımsal üretime kazandırılması konusunda üreticilerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Akpınar, R., Özsan M.E. ve Taşçı, K., 2012. Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hayvancılık Sektörünün Rekabet Edebilirliğinin Analizi. Gümüşhane Üniv. Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 5, 2012/5, 198-214
- Ataseven, Y., 2016. Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikaları: Genel Bakış ve Güncel Değerlendirmeler. Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi, 375, 54-59.
- Aydın B. ve Unakıtan G., 2016. Trakya Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tarım İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Tarımsal Uygulamalara Yaklaşımları. Tead Araştırma Makalesi, 2 (2) , 11-25.
- Bailey, D.V. and Slade, J., 2004 . Factors Influencing Support For A National Animal
- Bakan Ö. ve Aydın R., 2016. Ağrı İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Dergisi, 47 (2), 113-122.
- Benin, S., Ehui S. and Pender, J., 2003. Policies For Livestock Development In The Ethiopian Highlands. Environment, Development And Sustainability, 5: 491-510.
- Ceyhan A., Şekeroğlu A., Ünalın A., Çınar M., Serbest U., Akyol E. ve Yılmaz E., 2015. Niğde İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Ksü Doğa Bil.Dergisi, 18 (2).
- Çallı, A., 2016. Türkiye'de Uygulanan Hayvancılık Destekleme Politikalarının Tokat İli Hayvancılık İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tokat
- Çelik Ç. ve Sarıözkan S., 2017. Kırşehir İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Harran Üniv. Vet.Fak.Dergisi, 6 (1), 38-45.
- Çiçek, A. ve Erkan, O., 1996. Tarım ekonomisinde araştırma ve örnekleme yöntemleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 12. Ders Notları Serisi No: 6. Tokat.
- Daş, A., İnci, H., Karayaka, E. ve Şengül, A.Y., 2014. Bingöl İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Bağlı Sığırcılık İşletmelerinin Mevcut Durumu. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1 (3), 421-429.
- Demir, N. ve Yavuz, F., 2010. Hayvancılık Destekleme Politikalarına Çiftçilerin Yaklaşımlarının Bölgelerarası Karşılaştırmalı Analizi. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fak. Dergisi, 41 (2), 113-121.
- Doğan, Z., Arslan, S. ve Berkman, A.N., 2015. Türkiye'de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları : Tarihsel Bir Bakış. Niğde Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, 8, 29-41.
- Erdal, G., Erdal, H. ve Gürkan, M., 2013. Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Desteklerin Üretici Açısından Değerlendirilmesi (Kahramanmaraş İli Örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3 (2), 92-98.
- Ertek, N., Demir, N. ve Aksoy, A., 2016. Sığırcılık İşletmelerinde Kooperatif Üyeliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: TRA Bölgesi Örneği. Alınteri, 30, 38-45.
- Günlü, A., Atasever, M. ve Karayaka, Y., 2006. Erzurum İli Hayvancılığının Yapısal Özellikleri ve Yakın Gelecekteki Durumu Üzerine Genel Değerlendirme. Atatürk Üniv. Vet. Bil. Dergisi, 1 (3-4), 55-68.
- Güven, O., 2018. Türkiye Büyükbaş Hayvancılık Sektörünün AB Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Analizi, Hitit Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 765-780.

- Hozman, S.B. ve Akçay, H., 2016. Sivas İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Süt Sığircılığı İşletmelerin Bazı Teknik ve Ekonomik Özellikleri. Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt: 22 Sayı:1 , 57-65.
- Kalay, Ö., 2017. Türkiye’de Kriz Dönemlerinde İşletmelerin Finansmanı Açısından Geleneksel ve İslami Bankaların Karşılaştırılması: Bir Uygulama Örneği. Aksaray Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2),79-94.
- Köseman, A. ve Şeker, İ., 2015. Malatya İli Sığır, Koyun ve Keçi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu, F.Ü Sağ. Bil. Vet. Derg. 29 (2), 137-143.
- Köseman, A. ve Şeker, İ., 2016a. Malatya İlinde Sığircılık İşletmelerin Mevcut Durumu: II. Hayvan Sağlığı ve Ahır Hijyeni Perspektifinde Biyogüvenlik Uygulamaları. Kocatepe Veterinary Journal, 9 (2), 61-69.
- Köseman, A., Şeker, İ., Karlıdağ, S. ve Güler., H., 2016b. Arıcılık Faaliyetleri-I Arı Yetiştiricilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri, Problemleri ve Beklentileri İle Arıcılıkta İdari ve İktisadi Mevcut Uygulamalar. Kocatepe Veterinary Journal, 9 (4), 308-321.
- Önal, A.R. ve Özder, M., 2008. Edirne İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (2), 197-202.
- Ören, M.N. ve Bahadır B., 2005. Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Hayvansal Ürün Politikaları ve Bu Politikalar Sonucu Ortaya Çıkan Transferler. Hayvansal Üretim, 46 (1) 1-7.
- Özyürek, S., Koçyiğit, R. ve Tüzemen, N., 2014. Erzincan İlinde Süt Sığircılığı Yapan İşletmelerin Yapısal Özellikleri: Çayırılı İlçesi Örneği. Tekirdağ Ziraat Fak. Dergisi, 11 (3), 19-26.
- Paksoy, S., Atılğan, A., Akyüz, A. ve Kumova Y., 2006. Kahramanmaraş Yöresi Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Yönden Mevcut Durumları ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniv. Ziraat Fak. Dergisi, 1 (2), 17-27.
- Şahin, K. ve Gürsoy Karadağ, A., 2016. Iğdır İli Süt Sığircılığı İşletmelerinin Sosyo Ekonomik Yapısı. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5 (özel sayı), 118-129.
- Şahin, K., Gürsoy A.K, 2016. Iğdır İli Süt Sığircılığı İşletmelerinin Sosyo- Ekonomik Yapısı. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, Özel Sayı, 118-129 .
- Tan, S., 2015. Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları. International, Conference On Eurasian Economies, Sy. 266-270.
- Taşkıran, R. ve Özüdoğru, H., 2010. Türkiye’de Tarımsal Kredi Uygulamaları. Ticaret ve Turizm Eğitim Fak. Dergisi, 1, 150-162.
- Topçu, Y., 2004. Erzurum İli Sığır Besiciliği İşletmelerinde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyeti Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Dergisi. 35 (1-2), 65-73.
- TUİK 2018. Türkiye İstatistik Kurumu, Hayvancılık İstatistikleri http://www.tuik.gov.tr/Pretablo.Do?Alt_Id=1002 26.02.2019
- TUİK 2019 <https://Biruni.Tuik.Gov.Tr/Ilgosterge/?Locale=Tr> 26.02.2019
- Uzmay, A., 2017. Hayvancılık Sektöründe Uygulanan Politikaların Süt Sığircılığı İşletmelerine Etkisi Üzerine Üretici Görüşlerinin Saptanması: İzmir İli Örneği. Ege Üniv. Ziraat Fak . Dergisi, 54 (2),167-175.
- Ünalın, A., Serbest, U., Çınar, M., Ceyhan, A., Akyol, E., Şekeroğlu, A., Erdem, T. ve Yılmaz, S., 2013. Niğde İli Süt Sığircılığı İşletmelerinin Mevcut Durumu, Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1(2): 67-72.
- Yazıcıoğlu, E. ve Erdoğan, S., 2004. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

7. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı : Göksal ÇIKILI
Doğum Tarihi ve Yeri : 13.03.1983
Telefon : 0543 934 4472
E-Mail : goks38@hotmail.com.tr

Eğitim Durumu

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Ziraat Fakültesi - Tarım Ekonomisi Bölümü	2019
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi -Kamu Yönetimi	2006
Lise	Yahya Gazi Lisesi	2000